

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BORGERDYDSKOLEN PAA CHRISTIANSHAVN.

1864.

DANMARKS OG NORGES LITTERATUR.

DANMARKS OG NORGES LITTERATUR,

I KORT OVERBLIK.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AF GANGSPRØVERNE FOR STUDERENDE OG REALDISCIPLE

OG AARSPRØVEN

I BORGERDYDSKOLEN PAA CHRISTIANSHAVN,

fra 2den til 11te og fra 18de til 22de Juli 1864,

TILLIGEMED SKOLEEFTERRETNINGER, BETÆNKNING M. M.

UDGIVET AF

Prof. MARTIN HAMMERICH,

SKOLENS FORSTANDER.

KJØBENHAVN.

LOUIS KLEINS BOGTRYKKERI.

1864.

DANMARKS OG NORGES LITTERATUR,

I KORT OVERBLIK.

Nordens Cultur har tidligst og selvstændigst udfoldet sig i Sagafortællingen og Kjæmpevisen. Disse ligge forud for den dansk-norske Litteraturs sammenhængende Udvikling, men den har aldrig været ganske afskaaren fra dem, og den stræber i vort Aarhundrede, baade ad Digtningens og Videnskabens Vei, efter at tilegne sig dem.

Da Udflyttere især fra Norge i den tidlige Middelalder satte sig fast paa Island og derfra vedligeholdt Samkvemmet med det øvrige Norden, blev det deres aandelige Gjerning at samle Fortids og Samtids Minder og forplante dem, først mundtlig, siden ogsaa skriftlig. Litteraturen, med det Sprog, hvori den er nedlagt, kaldes den oldnordiske, den oldnorske, den islandske; hvilket af Navnene der er mest betegnende, er et Stridsspørgsmaal, men Betydningen bliver den samme. Det var først efter Christendommens Indførelse at de gamle Kvad om Guder og Helte: *Völuspá* osv., bleve optegnede, af Præsten *Sarmund* (1090); henved halvandet hundrede Aar derefter gav *Snorre*, som Nøgle til Skjaldekunsten med dens kunstige Omskrivninger, et udførligt Sammendrag af Gudelæren. Disse Mythebøger udgjøre den ældre og den yngre Edda. Ligesom Gudesagnene havde ogsaa de historiske Sagn gjenlydt over hele Norden; efterat de havde faaet deres Gjemmested paa »Sagas Ø«, var det atter herfra de bleve satte i Omløb: Skjalde og Sagamænd fra Island kom til Kongernes og Høvdingernes Gaarde og bleve forstaaede uden Tolk; de bragte hjem med sig hvad de havde hørt og

seet, og lidt efter lidt samledes det Forraad af fælleds nordiske Minder, som er optegnet i Sagalitteraturen. Grundlaget var foruden tidligere Fortællinger tillige Skjaldenes Drapaer, hvoraf der jevnlige anføres Brudstykker; hvad Fremstillingen angaaer, ere Sagaerne uopnaaede Mønstre for en livagtig Historieskrivning. Nogle ere norske og danske Kongers Sagaer, andre, som Njalssaga, fortælle om islandske Slægter eller Høvdinge. Den navnkundigste af Kongesagaerne er »Heimskringla«, Norges Krønike, forfattet af den islandske Høvding og Skjald *Snorre Sturleson* omtrent 1230 (første Gang trykt i Stockholm 1697).

Samtidig med de norske Kongers Krønike af Snorre, skreven paa Modersmaalet, er de danske Kongers af Absalons Ven og Skriver *Saxo Grammaticus*; den er udarbejdet efter lignende Kilder, men pynteligt paa Latin, til Læsning for det boglærde Europa; først fire hundrede Aar efter blev den i Oversættelse en Folkebog. Derimod havde det sydligere Norden allerede paa Saxos Tid og endnu under de tre nordiske Rigers Forening en blomstrende Visedigtning paa Modersmaalet — støttet til de heroiske Oldkvad, men eiendommelig udført, — i Kjømpeserierne. Deres Stof er Ridderlivet med dets Sæder, Overtro og historiske Minder; Formen er den stemningsrigt fortællende Romance, digtet til Sang. Idet disse Viser, forsaavidt de slog an, bleve mundtlig forplantede, fra Land til Land og fra Slægt til Slægt, kom de ikke blot til at leve, men groe i Folket: af een og samme Grundvise kunde der udvikle sig 10 andre, udvidede, afstumpede, halv omdigtede, men alle dog Folkeviser; da man endelig (fra det 16de Aarhundrede) begyndte at opskrive dem, var endnu Stilen den gamle tilligemed Indholdet, derimod var Sproget ændret efter Tid og Egn, kun med enkelte Spor af den ældste Sprogform.

Paa Island har Oldsproget holdt sig saa temmelig uforandret. Men i det øvrige Norden gjennemgik det en Opløsning og Gjæring, hvorved det, som alle nyere Sprog, blev mindre formrigt, og — ved at optage nye, tildeels

fremmede (plattyske o. a.) Udtryksmidler — tillige mindre eensartet saavel i Bygning som i Bestanddele. Ifølge de politiske Forhold udviklede der sig, især efter Kalmarforeningens Ophævelse, to forskellige Skriftsprog, nemlig eet for Danmark (samt de skaanske Landskaber) og Norge og eet for Sverrig. Forskjellighederne, som de spores i de gamle *Love* og *Folkebøger*, vare dog lidet indgribende. At de, efter den langvarige litterære Afspærring, ikke ere blevne større, end de ere den Dag idag, skyldes, næst det fælleds Grundlag og Slægtskabet, tillige de fælleds Culturstrømninger fra det øvrige Europa.

Den første Bog, der blev trykt paa Modersmaalet (1495 og ofte senere), var den *danske Riimkrønike*, i hvilken enhver af Kongerne, med et lille Tankesprog til Indledning, troskyldig fortæller om sine Bedrifter og sin Død og Begravelse; det er en Fædrelandshistorie paa Vers, ligesom en anden yndet Bog fra den katholske Tid, Hr. *Michaels* Riimværker, er en Andagtsbog paa Vers. Det var dog først ved Reformationen at Modersmaalet begyndte paany at komme til Ære og Litteraturen kom i Gang. Sin folkeligste Forfatter fik den i Christian den 2dens troe Tilhænger Mag. *Christiern Pedersen*, som i Kjøbenhavn, Malmø eller udenlands udgav en Række af Skrifter: Jer-tegnspostil, Oversættelse af det Nye Testament (1529), af Folkebøger som *Olger Danske*, en Bog om Børn at holde til Skole o. fl.; hans Skrifter, hvortil endvidere maa regnes »Christian den 3dies Bibel« (af 1550), havde stor Betydning ogsaa for Modersmaalets Uddannelse som Skriftsprog. Videnskaberne holdt sig dog endnu længe til Latin, selv Theologien: den lærde og frugtbare Forfatter Dr. *Niels Hemmingsen*, Melanchthons Discipel, har kun skrevet et enkelt Opbyggelsesskrift paa Dansk. Næst efter Religionen var det Historien, der tog Modersmaalet i Beslag; men atter her brydes Banen med Skrifter for det ulærde Folk, tildeels Oversættelser. *Christiern Pedersen* havde opsporet Saxos latinske Krønike og udgivet den; *Anders Sørensen Vedel*, Tycho Brahes Hofmester, siden

Kannik i Ribe, oversatte Saxo paa godt og fyndigt Dansk, 1575, efterdi han havde hørt ærlige Folk harme og beklage sig, »at de kunde icke komme til at læse deris egen Fædernelands Historie, som fremmede Nationer læste saa mangen god Dag paa Latinske Tungemaal«; han udgav tillige den tidligste Samling af Kjæmpeviserne, »Hundrede Viser« 1591, med oplysende Indledninger, og saaledes fik Folket ved Vedels Arbeider en rig Deel af sin Fædrencarv tilbage, ligesom en gjenfunden Skat. Omtrent ved samme Tid oversatte den norske Præst *Peder Claussøn Snorres Kongesagaer*, der ikke længer læstes i Grundsproget, og skrev en Beskrivelse over Norge; begge Skrifter bleve lidt senere udgivne. En Danmarkskronike i Aarbogsform, med udførlige Actstykker, sammenskrev Christian den 4des Rigs-kantsler *Arild Hvitfeld*; men derefter vendte Historie-skrivningen for en Tid tilbage til Latinen, de strengere Videnskabers Sprog. Af disse havde navnlig Naturvidens- skaben et af sine verdensberømte Navne i den skaanske Adelsmand *Tycho Brahe* (f. 1546 ÷ 1601), der, med den »nye Stjerne«, han opdagede, lyste vidt ud over Fædre- landets Synskreds.

Vi staae allerede her i det »lærde Tidsrum«, som fra Midten af det 16de Aarhundrede fortsætter sig det 17de ud og længere, med en Indskrænkning i Litteraturens Opland, idet Skaane, Halland og Bleking fra 1658 hjem- faldt til Sverrig. Forinden Udlobet af dette Tidsrum havde FælleDSLitteraturen sin første store Digter i Biskop *Thomas Kingo*, hvis mægtige Psalmer endnu ere Grundstemmen i den danske og norske Kirkesang; med Kingos »Sjunge- chor« 1674 aabnedes den nyere Digtetekunst, som naar man begynder sin Dag med en Morgensang. Baade før og efter ham var der vel Digtere for deres Tid og deres Kreds og som brød Veie for en kommende Kunst: Biskop *Anders Arrebo*, hvis verdslige og aandelige Sange, deriblandt »Da- vids Psalter« (1623), havde beholdt mere af Folkevisens Enfold saavel som af dens ydre Form (hans naturbeskrivende Digt »Hexaëmeron«, paa rimede Hexametre og Alexan-

drinere, frit oversat af Spegel i »Gudz werk och hwila«, var derimod en Efterdigtning efter det Franske); fremdeles Mag. *Anders Bording*, som paa Grund af sin »behagelige Riimkunst« blev sat til at udgive en versificeret Statstidende, og den norske Almues Yndlingsdigter *Peder Dass*, Præst i Nordland, som skrev en Bibelkrønike og en Katechismus paa Vers og en Beskrivelse af Natur og Folkeliv i Nordlands Amt, ligeledes paa Vers. Men det var kun Kingos Sangværk, kun Psalmedigtningen — baaren af Davids og Luthers Psalmer og stemt til en fælleds Menigheds-sang —, der i denne boglærde, tungfærdige Tid kunde finde sin Stiil og prøve sit Vingeslag, uden at falde hen enten i Formløshed og Svulst eller i Efterligning. Ellers var Poesien mest Prosa paa Vers. I Videnskaben var der ikke Tanke om at udforme Stoffet (den er endnu ikke rigtig kommen dertil, udenfor de saakaldte populære Skrifter), men om at indsamle og sortere og om muligt oplyse det. Friest Opsving tog Naturvidenskaben: *Niels Steensen (Steno)* gjorde Opdagelser i Anatomi, Chemi og især Geologi (1669) og nævnes som »Geologiens Skaber«; han levede mest i Florents, blev efter alvorlig Granskning Katholik og kom kun for en kort Tid hjem, indkaldt af Griffenfeld; *Ole Romer*, Professor, siden Borgemester i Kjøbenhavn, opdagede (i Frankrig) Lysets Hastighed; *Thomas Bartholin*, Rudbecks Medbeiler til en anatomisk Opdagelse, havde et europæisk Navn i Lægevidenskaben. Ved Universitetet manglede det ikke paa lærde Theologer, Naturkyndige, Antiquarer, undertiden i een og samme Person. Men som Forfattere tilhøre alle disse Videnskabs-mænd mere den europæiske, ny-latinske, end den hjemlige Litteratur. Dette gjælder endog om Nordisk Oldkyndighed, der her, ligesom i Sverrig, blev et af Tidens Yndlingsfag. Lægen *Ole Worm*, Samler af Naturalier og Oldsager, vakte først Opmærksomheden derfor ved et latinsk Værk over Runestenene; den lærde Islænder *Thor-mod Torfæus, antiquarius regius*, oversatte paa Latin den gamle Lovbog »Graagaas« og skrev efter Sagaerne i et

ndførligt Værk Norges Historie; de Skatte af Haandskrifter fra Island, som *Arne Magnussen* samlede, lovede en rig Høst. Men Udbyttet som Arbeidet var for de Lærde. Selv den første danske Sproglære (1668) var skreven paa Latin. Imidlertid fik navnlig Sprogvidenskaben dog een frugtbar Forfatter paa Modersmaalet, Præsten *Peder Syv*; foruden en dansk Sproglære — endnu med indstrøet Latin, »at Meningen des bedre kan forstaaes«, — gav han tillige et nyt Udvalg af danske Ordsprog og en ny, forøget Samling af Kjæmpeviserne (1695). Stilen i hans lærerige og efter Datidens Smag aandrige Skrifter vidner mere om Plumring end Forædling siden Vedels og Christiern Pedersens Tider. En Efterklang af Kjæmpevisen høstes i hans Nabopræst *Jørgen Sorterups* Heltesange; men høiere naaede endnu ikke den verdslige Digtekunst.

Saaledes var Litteraturens Tilstand, da *Ludvig Holberg*, født i Bergen 1684, Historiker, Statistiker, Theolog og i al Stilhed Satiriker, kom hjem fra Udenlandsreiser til sin Lærestol i Kjøbenhavn. Ved historiske og litterære Studier og ved at færdes i den europæiske Culturs Hovedstæder, havde han faaet et Blik paa Livet, som nu hjemme gav ham Meget at forundre sig over. Han saa i alle Forhold det Menneskelige overgroet af Fordom og Daarskaber og Litteraturen uden Rod i det virkelige Liv. Standspersoner læste kun Tydsk og Fransk; de Lærde læste Latin og skrev Latin: her var »fast det eneste Land paa Jorden, hvor man finder Folk, som gjøre sig en Ære af ikke at forstaae deres eget Modersmaal«. De Lærdes Undersøgelser forekom ham som Keglespil, »hvorudi man nedslaaer for at opsætte og igjen opsætter for at nedslaae«; søgte de en solidere Kundskab, saa var det om de gamle Romeres Sko og deslige Ting, »som Ingen er magtpaaliggende at vide«. Navnlig Granskningen i de islandske Pergamenter lignede han ved at gnave paa Skindpjalter. Til Læsning for Middelstanden, som begyndte at komme til Kræfter under Enevoldsmagten, var der kun Postiller og Krøniker eller gamle Viser om Axel Tordsen

og deslige romantisk forliebte Helte: »liden Kirsten og Hr. Peder de sad over Bord, Peteheia«. — Saaledes maatte da Holberg begynde den dansk-norske Litteratur forfra, som en ny Green af den europæiske. Da det fremfor Alt gjaldt om at opdrage Mennesker, at »moralisere«, saa moraliserede han ved lystige Comedier over Nationens Lyder, ved Satirer, ved historiske Skildringer af Fædrelandet eller det nyere Europa. Sproget tog han fra sin Samtids dannede Tale, med den klare franske Stiil til Mønster og med Laan især fra det Franske, naar Udtrykket slap: han vilde, efter det gamle Ordsprog, leve som de afdøde Forfædre, men tale som de Levende og ikke »som Kong Dans Oldemoder«. Med sine mangesidige, modne Kundskaber, sin sunde Sands, sin Skjemtegave og sin Drift til at meddele, blev Holberg en Folkeskribent, hvis Lige neppe noget Land har havt. Endnu efter henved halvandet hundrede Aar hører han til de mest læste Forfattere, og hans Comedier (1722) — staaende Mesterværker i den dramatiske Kunst — ere Grundpillerne for den Skueplads, som ved dem blev stiftet.

Holbergs »Peder Paars« og Comedierne, hans historiske og moralske Skrifter udgjøre et selvstændigt Afsnit af Litteraturen. Han aabnede den nyere Litteratur; men der kom ingen holbergsk Skole af Forfattere efter ham, og for saa vidt fik han ligesaa lidt nogen Efterfølger, som han havde havt nogen Forgjænger. Nu som før gik Udviklingen sin Gang, kun siden Holbergs Tid saa langt mindre udsat for at kvæles af Pedanteri og Forskruethed. Af hans Jevnaldrende havde *Højer* dyrket Lovkyndigheden og den lærde *Gram* Historien, især Fædrelandets; han var en Polyhistor, dog streng kritisk tillige, men ikke nogen frugtbar Forfatter. Til ham sluttede sig den unge *Langebek*, som senere blev Udgiver bl. A. af Middelalderens »Scriptores rerum Danicarum«. En af Holbergs unge Venner, tidlig bortreven, var Philosophen *Ejlschow*, nidkjær ogsaa for Modersmaalets Rensning ved ny opfundne danske Ord istedenfor de franske og andre Fremmedord,

man før havde hjulpet sig med. Af Digtere fra Holbergs Tid havde *Falster* været hans Medbeiler i Skjemedigtet; *Wadskjær*, mest Leilighedspoet, bredede sig i en snirklet, Rococostil, med Ordspil og sprænglærde Hentydninger. Men ved samme Tid lød Psalmetonen reen og inderlig i Biskop *Brorsons* aandelige Sange («Troens rare Klenodie», 1739), og der hørtes en Sanger, af dem, som pleie at komme, naar der er Foraar i Luften: *Ambrosius Stub*; hans Viser og Vers gik fra Mund til Mund, men de bleve først udgivne længe efter hans Død; han døde i Fattigdom (1758), som gammel Student.

Efter Holbergs Død, 1754, fik dette 18de Aarhundrede bestandig nye Adkomster til sit Navn: «Oplysningens Aarhundrede» — i alt Fald en Oplysning med laant Lys. Der var i Kjøbenhavn Colonier af indvandrede Tydske og Franske, som udbredte Dannelse: Mallet, Forfatter af «Histoire de Dannemarc», Digteren Klopstock, kongelig Pensionær; i nogle Aar udgaves Tidsskrifter baade paa Tydsk og Fransk. Ogsaa i Skrifter paa Modersmaalet viste Dannelsen sig afgjort europæisk. Medens Sproget, ikke uden Modstand, blev rensat og beriget med nye Ord, tildeels efter tydsk Mønster, gik Smag og Tankegang mest i de franske Spor; ved Siden af Efterlignerne var der dog andre, selvstændigere Organer for Tidens Dannelse: saaledes ved Sorø Høiskole *J. S. Sneedorf* og Normanden *Kraft*, velfortjente af hvad man til Forskjel fra Faglitteratur kunde kalde Almeenlitteratur. Med Digte- og Talekunsten for Oie blev der af gavnelystne Mænd stiftet Selskaber til at forbedre og «bestemme» Smagen efter de bedste Mønstre — ligesom der (af Philosophen Gamburg) udkom et motiveret «Forslag til at forbedre Fuglenes Sang i Skoven». Et saadant Selskab var «de skjønnede Videnskabers Selskab», som udsatte Priisopgaver, med Anviisning paa tjenlige Forbilleder, og rettede Stil for Digterne. Normanden *Tullin*, allerede navnkundig ved Digtet «Maidagen», en solklar Naturskildring i den nye engelske Smag, vandt to Gange Selskabets Priis for Læredigte. Siden beilede *Ewald*

til Prisen for en Ode, menskrev i det Sted et Drama »Adam og Eva«, sit første større Digterværk. Han var dengang en Lærling af Corneille og Klopstock og stræbte af dem at lære den høie Flugt; men Vingerne vare hans egne. En heroisk Pathos havde fra Ungdom af glødet saaledes i ham, at han misforstod dens Kald og vilde være Krigshelt; da han blev sig sit Digterkald bevidst, viede han sig til det med hele sin Sjæl, trofast under Sygdom, Nød og Miskjendelse, reen under alle personlige Forvildelser. Hans Sørgedigte, hans »Balders Dod« og »Fiskerne« (1773 og 1778), med saa forskjellig stemte Sange som Valkyriernes og de sjællandske Fiskeres, betegne Vendepunctet for den høiere Stil i Digtekunsten, der hidtil foruden Læredigtet kun havde været Psalmetonerne nægtig. Samtidig med Ewald og igrunden til Betyggelse for en sund og selvstændig Udvikling af Heltestilen, fremtraadte Wessel, norsk af Fødsel, med sit Sørgespil »Kjærlighed uden Strømper« (1772), en Parodi paa den opstyltede fransk-rhetoriske Tragedie, som Holberg for halv hundrede Aar siden havde havt i Sigte med sin Tragicomedie »Melampe«, men som først nu truede med at faae Indpas. Det var en Landsmand, den som Sangdigter og geistlig Taler høitbegavede *Nordahl Brun*, hvis Forsøg i den franske Tragedie gav Anledning til Parodien. Denne var dog ikke rettet mod den enkelte Digtart, endsige mod noget enkelt Stykke alene — saameget uskyldigere var Latteren —, og under de overgivneste Svingninger mellem det Platte og det Høitravende bærer den selv Præget af den franske Skoles Takt og Tække. Saaledes ogsaa de comiske Smaadigte, som Wessel Tid efter anden rystede af sig. Han hørte til Vennerne i det Norske Selskab, en Klub af unge begavede Normænd, hvor man under litterære og patriotiske Samtaler slog sig løs med Indfald og Impromptuer over Byens og Litteraturens Nyheder eller over hverandre indbyrdes; mangen en Skjemt foer som et friskt Vindpust ud inellem de klopstockske Taager. Udenfor Selskabet stod *Edvard Storm*, en varm Beundrer af Ewald

og Forfatter bl. A. til nogle Viser i norsk Bygdemaal, der endnu synges som Folkeviser. Og fra Norge selv lød de hjemlige Toner djærvt og trohjertet i *Claus Frimanns* Sange for Almuen. Men det gjaldt for en simplere Digtart.

Brydningen mellem Wessels norske Venner og Ewalds danske — et Held for Digtekunsten at have dem jevn-sides! — mellem Patrioter og Tydskere, især siden Struensees Fald, mellem Bondefrihedens Talsmænd og dens Modstandere, mellem Orthodoxe og Rationalister, disse Tidens Brydninger satte mangehaande Tanker i Omløb og gav Litteraturen en bladrig Green af Leilighedsskrifter; *P. A. Heibergs* sarcastiske Viser og Flyveblade, indtil hans Landsforviisning (Decbr. 1799), udtrykte og æggede den vaagnende Trang til statsborgerlig Frihed. Mindre trivedes de lærde Sysler, undtagen heldigviis netop i de Fag, hvor man er forladt af fremmede Litteraturer. Retsvidenskaben fik sin historiske Underbygning ved en dansk Lovhistorie (af *Kofod Ancher*); Fædrelandshistorien blev kritisk bearbejdet, foruden af Langebek, af Normanden *Schønning* ved en ny Udgave samt Oversættelse af Snorre og et lærd Værk over Norges ældre Historie, af *Suhm* ved et lignende Værk over Danmarks (i 11 Quartbind); en af de aandfuldeste danske Historikere, med Blik ogsaa for en fælleds nordisk Politik, *Frederik Sneedorf*, døde ved Vaade i en ung Alder. Forøvrigt var der mest Fremfærd i den populær-videnskabelige Litteratur. Navnlig dens æsthetiske Green havde en frugtbar Forfatter i *Rahbek*, lige bekjendt som Smagsdommer og (med sin lærdere Ven *Nyerup*) litterær Udgiver, som Digter af følsomme Fortællinger og høist joviale Drikkeviser og som Dusbroder med Ungdommen; hans aandrige Hustru *Kamma R.* gjorde deres Hjem »Bakkehuset» til et Mødested for alle Musers Dyrkere. Hvor rigt Smagen og Sprogmidlerne vare udviklede inden Slutningen af det 18de Aarhundrede, kan bedst maales ved *Baggesens* Ungdomsværker. Allerede som en »Snees Aars gammel Knos» (1785) blev han hilset af Wessel,

der i sit allersidste Digt »stryger Flag for ham«. Den Ynde, hvormed han tumler sig mellem Alvor og Spøg, snart i fortællende eller Stemnings- og Tankedigte, snart i en Prosastiil, der, som hans Reisebeskrivelse »Labyrinthen« (1792), synes endnu mere bevinget end Rhythmerne selv, vidner ikke blot om Digterens Mesterskab, men tillige om Modersmaalets fine Uddannelse og kaster Glands selv over hans Læsekreds. En anden Lyriker, ildfuld og tankerig som faa, men ogsaa let noget forklemt eller vreden i Formen, *Schack Staffeldt*, havde endnu kun udgivet spredte Digte, baade tydske og danske; ved Aarhundredets Udgang var han paa Udenlandsreise, deelt imellem en Tænkens, en Kunstkjenders og en Statsmands Forstudier.

Aar 1800 blev *Oehlenschläger* Student, tyve Aar gammel. Han havde endnu et Par Aar, hvori Digtningen groede i ham; saa sprang den pludselig ud som Skoven en Sommernat. Det var Normanden *Steffens*, den tydske Romantiks begeistrede Forkynder, der gav ham »Mod« til at synge, og som Romantiker fik han sin Indvielse. Men denne det unge Aarhundredes Higen mod det Vidunderlige, det som Sindbilled Betydningsfulde, det Oprindelige eller dog længst Forgangne, havde her hvad den andensteds savnede: den havde i *Oehlenschläger* en født Digter, som med sund, menneskelig Følelse og med Phantasi som et Barn forbandt Gaven til at give sine Syner baade Skikkelse og Farve, og den havde i *Edda*, *Sagaen* og *Kjæmpevisen* et Stof af rige Folkeminder, tilgjængeligt ved *Islændernes* og andre *Lærdes* Granskninger og ved *Ewalds* *Fremsyn*, og dog endnu saa ubekjendt som et nyt Land. Derfor gik *Oehlenschläger* fri for de Phantasterier og den Lede til Virkeligheden, der snart befængte den tydsk-romantiske Skole, og han traadte ud af den som nordisk Digter. Efter »St. Hans Aftenspil« (1802), »*Vaulundurs Saga*« og »*Aladdin*«, fulgte det naiv-heroiske Sagndigt »*Thors Reise til Jotunheim*«, »*Hakon Jarl*«, »*Axel og Valborg*« og de andre tragiske Dramaer, Helte-

digtet »Helge« (1814), alt imellem Romancer og lyriske Digte. Disse Digterværker fremkom i Danmarks og Norges Fællestid, og med dem aabnedes her det nye, Folkenes Aarhundrede. Det var som Barndomsinder, der vaagnede: saa uvilkaarligt fremstillede de sig baade for Digteren, der udtalte dem, og for Folket, der henrykt gjenkjendte dem. Og med Folkeminderne kaldte han ogsaa Sprogmitterne tillive: i de samme gamle Skrifter, hvorfra han hentede Stoffet til sine Digtninger, horte han Sprogets Kilder risle, og ligesom Guder og Helte stege frem af Glemsels Nat, strømmede ogsaa Modersmaalet forynget fra hans Harpe; for Steffens, der saae den »nye Epoche i Sproget« oprinde, var Intet mere forbausende end den Ynde og digteriske Fylde, hvormed den brod frem og strax var sat igjennem. Saaledes blev det Oehlenschläger givet at knytte Blodets Baand mellem Oldtid og Nutid; de gamle Minder, som »Oplysningens Aarhundrede« havde vraget medsamlet den Overtro og Kjærlingsnak, hvori de vare indfiltrede, kom paany til Ære, og den samme uendelige Vise om »Axel Tordsen«, som Holberg fandt saa latterlig, gav Oehlenschläger Stof til en af hans skjønneste Digtninger.

At Digteren, som han selv siger, »lagde Noget af sin Tids Dannelse og Blidhed over Heltetidens altfor vilde Kraft«, har fra et Forsvar vendt sig til en Anke, fordi han trængte saaledes igjennem, at snart Oldskrifterne selv bleve til Folkelæsning. Efterat Isen var brudt eller rettere smeltet, kunde Andre prøve en strengere Afskildring af Nordens Fortid og vinde Opmærksomhed ogsaa for Folkelivet i Almuens Hjem; i begge Retninger oplevede Oehlenschläger den nationale Digtningens Fremblomstren (Grundtvigs »Optrin af Kæmpelivets Undergang«, Chr. Winthers »Træsnit«, Blicher), og han blev hyldet som Forgjængeren. Han oplevede ogsaa en hæftig Kamp om hans Værd som Digter (Tyltestriden med Baggesen) og, efter en ny Opblussen af Striden, en grundig æsthetisk Vurdering (af Heiberg), hvorved det umiddelbare Drama, Romancen og overhoved

Mellemlæddene mellem det Episke og Lyriske blev hævdet som hans egentlige Sphære. Selv tog han ikke megen Deel i disse Drøftelser. Der kom jevnlig nye Digtninger fra ham, aldrig uden Spor af Mesteren; men især de ældre vare Nationens Glæde og Stolthed, med den Arv af Minder, de forherligede; de læstes og elskedes ogsaa i Sverrig, som deelte disse Minder, og medens Forfatterens Ungdomsdrøm, at vinde Laurbærkrandsen som tydsk foruden som dansk Digter, ikke ret vilde gaae i Opfyldelse, blev han Nordens fælleds Digter, den første siden de vandrende Skjaldes Tid. Som den »Nordiske sångarekungen« blev han krandsset af *Tegué* i Lunds Domkirke (1829); det var denne Hylding, der gav Stødet til de senere skandinaviske Bestræbelser og knyttede Oehlenschlägers Navn til Tanken om Nordens Gjenforening, som han, uden at vide eller ville det, havde indledet og forberedt. Tilsidst oplevede han Krigen med Tydskland, den første slesvigske Krig; hans fredelige Digterliv sluktes under Vaabenhvilen efter Slaget ved Fredericia, i Januar 1850.

Hovedbegivenheden i det 19de Aarhundrede er Norges politiske Adskillelse fra Danmark 1814, som ved at dele Litteraturen i dansk og norsk, førte til en Udvikling af hjemlige Spirer, der hidtil havde slumret, men standsede Kræfternes Brydning og Samvirken, ja en Tidlang selv den gjensidige Meddelelse af Udbyttet, og som derfor maa opfordre til Sammenhold under den noksom givne indbyrdes Uafhængighed. Endnu til den fælleds Litteratur hører Førstegrøden foruden af *Oehlenschlägers* ogsaa af hans store Samtidiges Forfatter-skab: af *Hans Christian Orsted's* Skrifter i Naturlære, *Anders Sandøe Orsted's* i Lovfortolkning, og af *Mynsters* Prædikener. Før Adskillelsen fremstod endvidere *Grundtvig* baade som christelig Præst og Historiker og som nordisk Digter og *Ingemann* som Lyriker, begge med varig Gjenlyd i Norge; *Molbech* havde begyndt sit mangesidige litterær- og sproghistoriske Forfatterskab og *Rask* udgivet sin »Vejledning til det oldnordiske eller gamle islandske

Sprog« (1811), Forløberen for de Smaabøger, hvorved han gjorde lyst i Sprogenes Babel.

Sidst i Fælledstiden (1811) havde Norge faaet sit eget Universitet; blandt dets Lærere den snart navnkundige Naturforsker *Hansteen*. Ved den frie Grundlov af 17de Mai 1814, ved Foreningen med Sverrig som selvstændigt Rige, blev Adskillelsen hurtig gennemført og Litteraturen blev norsk. Den aabnedes med National-sange; forøvrigt følsomme, drømmende Poesier i Tidens Smag eller joviale i Fortidens og Tilløb til nationale Skildringer. Først med den opvoxende Slægt — fra 1830 — kom Selvstændighedsfølelsen til Kræfter. Dens Begeistring for Frihed og Fædreland, med Alt hvad høit og ædelt er, dens Higen og Ustyrlighed, og paa den anden Side dens Mod til at sunde sig og tage Hjælp af Kunsten og Dannelsen, fik sit Udtryk baade i Stridsskrifter og i Digtterværker, ved *Wergeland* († 1845) og *Welhaven*; blødere Toner anslog *A. Munch*. Det Stof, den havde at tilegne sig, var, som altid, naar et Folk forynges, Almuens og Fædrenes Liv. Sagn og Eventyr bleve indsamlede hos Almuen og sjælfuldt gjenfortalte, af *Ashjornsen* og *Moe*; Fjeldmelodier, Bygdeskikke, Ordsprog, alt Sligt blev ligesom fundet igjen. Andre kastede sig over de gamle Skrifter, baade paa Sprogets og Historiens Vegne, udgav og oplyste dem; der dannede sig en lærd og kritisk Skole af norske Historikere, veiledet eller vildledet men altid beaandet af Fædrelandskjærlighed: den frugtbare Oldgransker *P. A. Munch*, *Keyser* o. fl. bleve denne Skoles Førere. Ogsaa Landskabsmaalene fik deres Sproglære og Ordbog, grundigere end i noget andet Land, af *Ivar Aasen*; selve Forsøget med et »Landsmaal« er og bliver kun en Slags Underviisning i norske Almuesmaal. Saaledes i Videnskaberne. Og over Digtningens Solbakker strømmede en Luftning fra Sagaen, frisk og vaarlig, i *Bjornsons* Fortællinger af Bondelivet og historiske Dramaer. Det er kortsagt den samme Bevægelse, hvormed Aarhundredet begyndte, der har taget nyt Tilløb

i Norge, eensidig, men kraftig og styrkende ogsaa for Frænderne i Sverrig og Danmark.

Den danske Litteratur beholdt med sin Fleersidighed det videre Syn, som den unge norske for en Tid maatte undvære. At hine Forfattere, der med Oehlenschläger aabnede det nye Aarhundrede: Ørsted, Grundtvig osv., og selv de frugtbareste af den ældre Stamme, alle vare danske, gjorde Norges Fraskillelse 1814 i litterær Henseende saameget mindre følelig. Allermindst var den at mærke i Digtekunsten. *Oehlenschlägers* ædle Skikkelse have vi fulgt det halve Aarhundrede igjennem. Men rundt om ham stod eller fremstod et Chor af Digtere, hver med sin eiendommelige Røst: med lyriske Digtninger som *Baggesens* Riimbreve, *Schack Staffeldts* Tankedigte, *Grundtvigs* Psalmer, *Christian Winthers* erotiske, *Plougs* fædrelandske Sange; med Skuespil som *Joh. Ludv. Heibergs* Vaudeviller og *Hostrups* Studentercomedier; med episke Digtninger i Prosa eller Vers som *Andersens* Eventyr, *Blichers* jyske Noveller, *Fru Gyllembourgs* Hverdagshistorier, *Puludan-Müllers* »Adam Homo«. Nogle af Digterne holdt sig til enkelte Digtarter, andre, som *Ingemann* og *Hauch*, gjennemløb dem alle eller udviklede, som *Heiberg* og *Hertz*, idelig nye og nye Varieteter; snart var det, som hos Grundtvig, den unge, gjærende Kraft, snart den fuldendte Form, der udmærkede Digtningerne. Der var kortsagt, dette halve Aarhundrede igjennem, en Flor i den danske Digtetekunst, med Foraars- og Efteraarsblomster paa eengang, saa rig som neppe i noget andet Land. Med Kunsten fik ogsaa Kritik og Smag sin Udvikling, lige indtil Kræsenhed, og fandt sine ledende Grundsætninger; det var mest Digterne selv, først *Baggesen*, siden *Heiberg* og *Hauch*, der klarede den æsthetiske Sands; kritiske Udgaver ogsaa af ældre Forfattere og en Litteraturhistorie ved *N. M. Petersen* fulgte efter. Næst de skønne Videnskaber var Sprogvidenskaben i Opsving; den havde foruden i den fødte Sproggransker *Rask* ogsaa i den mangesidig lærde og kritiske Philolog *Madvig* Navne af europæisk

Berømmelse. Tidens andet Yndlingsfag, Naturvidenskaben, blev af *Ørsted*, Electromagnetismens Opdager, siden af *Schouw*, *Forchhammer*, *Steenstrup* o. a. baade videnskabelig opdyrket og tillige lidt efter lidt indlemmet i Almeendannelsen. Philosophien havde en sjælfuld Tænkter i *Sibbern*; ingen Videnskab har ligget udyrket. Især var det dog de religiøse og kirkelige Livsspørgsmaal, der næst Digtekunsten holdt denne Slægt i Aande. Den kirkelige Kamp mellem *Grundtvig* og *Clausen*, *Mynsters* Opbyggelsesskrifter og *Martensens* Dogmatik, *Søren Kierkegaards* dialektiske Udviklinger af Lidelsens Evangelium i Mod sætning til en æsthetisk og ethisk Livsbetragtning og hans sidste Stormløb mod den officielle Christendom, endelig den *grundtvigske* Belysning af Daabspagten betegne Stadierne i den religiøse Bevægelse. Midt under denne mangesidige Aandsudvikling begyndte de politiske Livsspørgsmaal at træde i Forgrunden, med Krav paa Historiegranskernes Bistand — *Allen* og *Wegener*, *Schiern* o. fl. — og paa Digternes Opsauge, forresten indtil videre mere frugtbare for Dagens end for Aarhundredets Litteratur. Grundloven af 5te Juni 1849, Kampen for Slesvig, den vaagnende Eenhedsfølelse mellem Svenske, Norske og Danske har sine Frugter ivente ogsaa for Nordens litterære Selvstændighed. Saa vidt ere vi komne, at vi paa Digtekunstens Himmel see *Kingo*, *Holberg*, *Bellman*, *Oehlenschläger* lyse i Nord som eet Stjernebillede.

SKOLEEFTERRETNINGER.

JULI 1864.

Nedenfor meddeles en Betænkning, afgiven i October f. A. over de af Ministeriet oversendte Udkast angaaende Forandringer i Underviisningsplanen for de lærde Skoler og Realskolerne, samt et Indlæg »Om det nye Skoleforslag« og navnlig om dets vigtigste Punkt, Afgangsalderen; fremdeles et i Mai d. A. indgivet Andragende om istedenfor tydsk Stil at medtage Oldnordisk ved Underviisning og Afgangsprøve i de lærde Skoler.

Betænkning over Cultusministeriets Udkast.

(Afgiven den 28de October 1863.)

I Henhold til Ministeriets Skrivelse af 13de dennes tillader jeg mig at meddele mine Bemærkninger om de oversendte tvende Udkast til »Bekjendtgjørelse om Forandringer i Underviisningsplanen« m. m.

I. De lærde Skoler. — Den ifølge § 1 paatænkte Forandring af Lavalderen fra 18 til 17 Aar maa jeg paa det indstændigste fraraade. Af hvad der i Almindelighed taler for den høiere Lavalder skal jeg fremhæve, at Skoleunderviisning, som en Veiledning til Selvarbejde under hjælpsomt Indseende med dets Fordeling og Fremgang og indbyrdes Vexelvirkning mellem Lærer og Disciple, stemmer bedre endnu med den nævnte Alders Tarv

og er mere betryggende, end akademisk Underviisning under saa aldeles frie Former, som vort Universitet hylder og bør hylde. Der har heller ikke viist sig Vanskelighed enten ved at hævde Skoleordenen paa det øverste Trin — tvertimod falder, efter min Erfaring, Alt netop her lettest og hyggeligst —, eller ved at holde Arbeidskraften i Virksomhed med det anviste Skolearbeide: de Klager, man nu og da har hørt, om Overanstængelse o. desl., gaae i den modsatte Retning. Men hvad der forekommer mig afgjørende, er, at den Ordning, der sætter Grændseskjellet mellem Skole og Universitet ved 18 Aars Lavalder, er sat i Kraft for kun ti Aar siden (med Afgangsprøven 1854) og nu hører til de faste Udgangspuncter, naar ikke Alt skal vakle. Denne nye Ordning, der senere ogsaa er indført i Sverrigs lærde Skoler, blev vedtaget efter mangeaarig og mangesidig Overveielse, først foreløbig til en Prøve, for tre Skoler (Kgl. Resol. af Febr. 1844), derefter endelig, for alle (Mai 1850). Efter at være traadt i Kraft medførte den som enhver Forandring adskillig Famlen, og under det Opsving navnlig i grammaticalske og mathematiske Universitetsstudier (Madvig og Ramus), som allerede tidligere og uafhængigt af Reformen havde været at spore ogsaa i Skolebøgerne, fristedes man her og der — føleligst for Mellemlasser — til at række efter en Videnskabelighed, som ikke har hjemme i Skolen. For dem, der, som jeg selv, personlig og ved Skrifter have taget Deel i Reformens videre Gjennemførelse, har der været ikke saa faa Misforstaaelser at fjerne og Vanskeligheder at hæve. Nu er Alt kommet i en nogenlunde rolig og sikker Gang, til stort Gode for Ungdommen, og de Udvidelser eller Indskrænkninger, som man hører Forslag om, ere lidet indgribende; Meget kan vist baade indrettes og udføres bedre end hidtil, og saalænge der er Liv, vil der da ogsaa være Udvikling. Men en Forandring, som ikke kan foretages uden en Rystelse hele Skolen igjennem, er en Forandring af Lavalderen; thi det er denne, der afgrænder Modenhedsfordringerne i alle Fag og dermed fastsætter

Indhold og Omfang af Underviisningen: en ny Lavalder bliver en ny Ombygning af Skolen. Og ligesom de i ethvert frit Land medvirkende offentlige Forhandlinger om Skolevæsenet ikke indeholde Præmisses til en saadan Forandring, er det min faste Overbeviisning, at den ikke kan ønskes paa Skolernes Vegne. Hvorvidt der fra et almindeligere Synspunct kan ønskes Gjenoprettelse af Universitetets 2den Examen, er ikke her Stedet til at afhandle. Det vil ikke være Ministeriet ubekjendt, at jeg deler Ønsket derom, og hvorledes jeg har tænkt mig den nuværende philosophiske Prøve indordnet i en Plan for det første akademiske Aar, deels med fælleds, deels med selvvalgte Fag, deriblandt nogle fra Facultetsstudierne. Idet jeg vedlægger et Aftryk af denne i »Nordisk Universitetstidskrift« ifjor meddeelte Plan, tillader jeg mig at fremhæve, at der ved Ordningen af Universitetets Underviisning ikke findes de Grunde til at bevare det Bestaaende, som gjøre sig gjældende for Skolernes Vedkommende.

Til § 2. Naturlære. Medens Skolen giver mest Sikkerhed for, at Alle følge Underviisningen og indprente sig Faget lidt efter lidt, kan Universitetet bedre bestride Foredrag og Fremviisninger, og for saa vidt kunde Faget gjerne flyttes. Beholdes den toaarige Afgangsklasse, blev der derved Plads enten for Oldnordisk (nogle Sagastykker) eller for Engelsk, der begge savnes i den lærde Skole og, efter den givne polyhistoriske Side af dens Virksomhed, have Adkomst mellem Fagene af 2den eller 3die Række (jfr. § 4).

Religion, navnlig med Læsning af et Evangelium og Apostlernes Gjerninger paa Græsk (foruden Andet paa Modersmaalet) og nogle Partier af Kirkens især ældre Historie, ønskede jeg nødig udelukket fra Læreplan og Afgangsprøve. Men skal Religionskundskab ikke medtages ved Prøven, maa jeg stærkt fraraade Læsning i den hellige Skrift som befalet Skolearbeide i de to øverste Classer, da en saadan Læsning, under Trykket af de mange Examensfag, vist i de fleste Læreres Haand vilde gjøre

mere Skade end Gavn, medmindre Deeltagelsen var en heelt frivillig Sag.

Til § 3. Afgangsprøvens Deling har jeg altid sat stor Priis paa, fordi den, ved at indskrænke Lærefagenes Antal paa det øverste Trin, gjør det muligt at samle Opmærksomheden om de sproglig-litterære, historiske og mathematiske Fag, der maae betragtes som den lærde Skoles Hovedfag og i Ministeriets Udkast (§ 4) betegnes som saadanne, og overhoved fordi den giver fornøden Samling og Ro paa det Trin af Skolen, hvor fremfor Alt Dannelsen skal modnes*). At udelukke den 1ste Deels fire Fag fra Afgangsprøve, vilde stille dem formeget i Skygge; det er desuden min aarlige Erfaring, at Følelsen af at have taget sig sammen til en Deel af Afgangsprøven, har en særdeles gavnlig Indflydelse paa Disciplenes Holdning ved Overgangen til øverste Classe. Den Mislighed, der har viist sig, er, at der, især fra Disciplenes og Forældrenes Side, med Henblik til Hovedcharacteren, lægges formegen Vægt paa de 4 beholdne Fag, til Skade for de øvrige; men et virksomt Middel herimod, som jeg forgjæves har ønsket, vilde nu være givet ved Bestemmelserne i § 4 om Hovedcharacteren, der gjøre det indlysende for alle Paa-gjældende, at Fremgang i de fire Fag ikke maa kjøbes ved Forsømmelser i de øvrige, ifølge Læreplanen og nu ogsaa ifølge Characterberegningen vægtigere Fag. Jeg

*) (Senere Anmærkning. For Modningen frembyder en Toaarsclassen ulige heldigere Vilkaar end en Eetaarsclassen; allerede derfor kan jeg ikke tiltræde det af Prof. Ingerslev gjenoptagne Forslag om en eetaarig Afgangsclassen (men toaarig 6te Classe), en Ordning, der blev forladt med den „provisoriske Plan“. Ligesaa lidt kan jeg tiltræde hans dertil knyttede Forslag om at indskrænke Afgangsprøven til en Aarsprøve for sidste Skoleaar: en samlet, afsluttende Repetition, fornuftig begrundet, har den store Betydning, at saavel de forskjellige Faggrupper som hvert Fags forskjellige Bestanddele derved komme til at gribe sammen, og Afgangsprøven skulde tjene til at slaae Skolens Maal fast baade for Lærere og Disciple og fastholde det indtil Overgangen til et høiere Udviklingstrin.)

tillader mig at indstille, at Afgangsprøvens Deling ikke bliver opgivet.

Tegning. Saameget jeg skatter denne Færdighed og den dermed forbundne Sands for Form og Formskjønhed, anseer jeg dog stadig og skolemæssig Tegneundervisning paa den lærde Skoles høiere Trin for undværlig for dem, der have Lyst og Anlæg og som da helst frit maae søge en Leilighed, der ad saamange Veie tilbyder sig, og for lidet frugtbar for de Talentløse. Bliver Undervisningen indført, skulde det være mig kjært at have taget Feil i denne Fordom.

Latinsk Stil og Oversættelse. Ved Bedømmelsen af skriftlig Latin er der hidtil gjennemgaaende faldet ulige ringere Characterer for Stilen end for Oversættelsen fra Latin paa Dansk. Blev nu Stilen udskilt, med en særegen Character, vilde denne blive paafaldende ringe og yderligere stille latinsk Stil blot for de Angreb, som deels paa Nyttighedens, deels paa Nationalfølelsens Vegne rettes imod denne Færdighed. Ved en nøisommere Grundsætning for Stileopgaver, nemlig som blot Modprøve i Sprogets Begyndelsesgrunde, kunde der vel bødes herpaa; men efter gjentagne Forsøg paa at gjøre en saadan Grundsætning gjældende, har jeg ikke stor Tro til, at den vil blive hævdet*). Hvad fremdeles skriftlig Oversættelse fra Latin angaaer, er atter her (som overalt, hvor den unge Examinand er ganske overladt til sig selv) Characteren sædvanligviis ringere end ved mundtlig Prøve; den paatænkte Sammenlægning vilde saaledes trykke Characteren ogsaa for Latin, der hidtil har baaret nogenlunde op mod den for de to skriftlige Arbejder i Faget. — Disse Betragtninger, der under Tidens eller i alt Fald

*) (Senere Anmærkning. Det sikreste Middel til at faae Stilefordringerne og Stileøvelserne nedstemte til det Lavmaal, som endnu bør naaes, efterat man i Litteraturen har ophørt med at skrive Latin, er at henlægge Latinsk Stil til 1ste Deel af Afgangsprøven. Derved vilde man tillige opnaae en god Støtte mod de flere Fags Overgreb.)

Døgnets Misstemning mod den humanistiske Dannelse ikke ere uden Betydning, faae forhøiet Vægt ved den paa-tænkte Bestemmelse, at efter Indstilling af Skolens Rector kan latinsk Stiil udelukkes ved Afgangsprøven og tysk og fransk Stiil træde i Stedet. Jeg antager, at der hermed ikke sigtes til en slig Ombytning for enkelte Discip-les Vedkommende, da denne vanskelig kunde stemme med en Skoles Orden og vilde ubilligt begunstige eller, seet fra en anden Side, friste Disciple, der have havt tilfældig Leilighed, udenfor al Underviisning, til at faae Færdighed i levende Sprog. Er her da Tale om Rectors Indstil-ling paa den hele Skoles Vegne — dermed factisk ogsaa bindende for hans Efterfølger —, saa forekommer Bestemmelsen mig ikke mindre mislig. Dens nærmeste Følge bliver, at der istedenfor Andragender til Lovgiver og Overbestyrelse vil komme Anmodninger til Rector; Stormløbet mod latinsk Stiil, som hidtil ikke følelig har forstyrret Skolernes Fred, vil bryde ind over deres Grænd-ser og, ved at rette sig mod den enkelte Rector som In-stants, ikke blot finde svage Punkter, svage paa Grund af reent personlige Tilfældigheder, men uundgaaeligt ogsaa antage en paatrængende og smaalig Character. At jeg i Afskaffelsen af en hensigtsmæssig Stileprøve ved Af-gangsexamen i Latin, og dermed ogsaa af tilsvarende Skoleøvelser, seer en begyndende Opgivelse af den grun-dige Underviisning i de gamle Sprog og Litteraturer, som har Hævd ikke blot i Fortiden, men endnu hos de ledende Culturfolk, og som giver Græsk og Latin deres høie Be-tydning for Dannelsen, har jeg gjentagende udtalt, bl. A. i et særskilt Leilighedsskrift »Om Latin og latinsk Stiil som Skolefag«. Men under alle Omstændigheder anseer jeg dette Spørgsmaal for saa betydningsfuldt og saa lidt egnet eller trængende til fri Ordning efter Lyst og Lei-lighed, at Ansvar for en Afgjørelse for eller imod — ikke det formelle Ansvar ved Samtykket, men det reelle ved Valget — efter min Anskuelse maa paahvile Over-bestyrelsen.

Tydsck Stiil. Naar skriftlig Prøve afskaffes, kunde der, i Lighed med Bestemmelsen i Udkastet om Realskolerne § 1, fordres mundtlig Oversættelse fra Dansk paa Tydsck af nogle i Skolen gjennemgaaede og til Prøven opgivne Læsestykker, dog tilsammen helst kun 25 Sider.

Til § 4. Characterberegningen. Naar jeg ved tidligere Leiligheder har foreslaaet en Vurdering af de enkelte Fagcharacterer, afmaaalt efter Fagets Omfang i Læseplanen og større eller mindre Krav paa Skole- og Hjemmeflid, saa indseer jeg paa den anden Side Fordele ved en saa rund Ansættelse som den her foretagne. Næst de ovenstaaende Bemærkninger om skriftlig og mundtlig Latin, skal jeg kun henstille, at Hovedcharacteren ved Afgangsprøven uddrages af Charactererne for de Fag, der tilsammen høre ind under *Μουσική*, og at, forsaavidt *Γυμναστική* medtages (Fritagelse forbeholdt), Characteren herfor bliver at anføre paa Afgangsbrevet, men ikke som en forsvindende Størrelse at sammentælle med den anden Gruppe.

Til § 7. At i den lille udskilte Faggruppe, og navnlig i Latin og Græsk, det blivende Udbytte af en saa sildig begyndt og skyndsom Underviisning, som her bliver det Sædvanlige, vil i Almindelighed staae langt tilbage for Udbyttet af en Skoles langsomt fremskridende og i en Række af Aar idelig gjentagende og indøvende Underviisning, antager jeg for givet. Desuagtet tiltræder jeg fuldkommen den her for første Gang bestemt udtalte Grundtanke, at Fordringerne ved Adgang til Universitetet tør betydelig nedstemmes, hvor der findes tilstrækkelige Qualificationer i andre Grene af Aandsdannelsen. Kun kan jeg ikke antage velbestaaet Realafgangsprøve samt mathematisk Adgangsexamen for en saadan Qualification, da der i Realclasserne hverken naaes eller efter Aandsretning, Lavalder og Fagmasse let kan naaes det samme Standpunct i Tydsck, Fransk, Geographi og Naturhistorie, som i de studerende Classer; at gjennemgaae en Realskole og derefter lade sig manuducere til Adgangsexamen i Mathe-

mathik og i de fire humanistiske Fag, vilde ligefrem være en Gjenvei for Adgang til Universitetet og snart blive benyttet som saadan, til liden Baade for Universitetet som for Skolevæsenet. Jeg antager, at den i § 7 indrømmede Prøve burde være forbeholdt Høiskoleelever og Søofficerer, desuden polytechniske Candidater, Forstcandidater, Landinspecteurer og andre ved en højere Fagskoles Underviisning og Prøvelse godkjendte Candidater. —

Idet jeg tillader mig i Ministeriets Erindring at gjenkalde mit tidligere meddeelte »Forslag om Forandringer i Underviisnings- og Examensbestemmelserne af 13de Mai 1850«, aftrykt i Skolens Program for 1861, som her vedlægges, maa jeg i Henhold til den ovenstaaende nærmere Begrundelse indstændig tilraade, at Lavalderen, dernæst ogsaa Afgangsprøvens Deling og den skriftlige og mundtlige Latinprøves Stilling forblive uforandrede, hvorimod jeg tiltræder Udkastets væsentlige Bestemmelser om Characterberegningen og om lettet Adgangsprøve for andensteds Qualificerede og af mindre indgribende Enkeltheder bl. A. henstiller Ombytning af Naturlære imod Oldnordisk eller Engelsk.

II. Realskolerne. — Til § 1. Nr. 2. Jeg forudsætter, at det ved Skolerne bliver disse (ikke den enkelte Examinand), der har at træffe Valget af Stilesprog og altsaa berettiges til at tillempe Skoleøvelserne i Overensstemmelse dermed.

Ved Bestemmelserne om mundtlig Prøve i de fremmede Sprog seer jeg ikke udtalt, at der ved Oversættelsen paa Dansk skal foruden en ulæst lettere Forfatter tillige, som hidtil (og som i Latin og udelukkende i Græsk), forelægges et Stykke af det paa Skolen Læste (nogle hundrede Sider), hvilket dels gjør Prøven mere stemmende med den givne Alders Modenhedstrin og giver en Modvægt mod de uundgaaelige Tilfældigheder ved Valget af det fremmede Stykke, dels styrker Disciplene i det rette Hengivenhedsforhold til det Underviisningsmiddel,

hvorigjennem Sprogkundskaben for dem væsentlig er at modtage.

Ved Oversættelsen fra Dansk paa det fremmede Sprog maa jeg foreslaae Omfanget af de opgivne Stykker indskrænket til 25 Sider, som et efter mit Skjøn baade tilstrækkeligt og i alle tre Sprog overkommeligt Krav paa Sprogfærdighed.

Til § 2. Ligesom jeg, hvad jeg tidligere gjentagne Gange har motiveret, ved de lærde Skolers Afgangsprøve ønsker, at det maatte være Skolernes Sag at sortere dem, der bestaae Prøven, og nøiere at betegne deres forskellige Modenhedsgrad, kan jeg saameget mindre ønske, at det Offentlige nu skulde foreskrive Hovedcharacterer ogsaa ved Realafgangsprøven. Den Grund hertil, som kunde ligge i § 7 af Udkastet om de lærde Skoler m. m., vilde bortfalde, dersom mine Bemærkninger om Adkomst til særskilt Prøve i de fire humanistiske Fag findes grundede.

Om det nye Skoleforslag.

(Meddelt i „Berlingske Tidende“ for 15de og 16de December 1863.)

Under den sidste Vending i Skolesagen, da den lærde Skole bogstavelig ikke vidste, om den var kjøbt eller solgt, har det været en Lise, for første Gang at see Ministeriets Plan offentlig fremstillet i sine Grundtræk og forsvaret med Grunde. Jeg sigter til den under det fordringsløse Navn A. B. C. meddeelte Artikel: Skole-Reformen (Berl. Tid. Nr. 251-2), efter hvilken nu ogsaa Udkastet selv er offentliggjort. „Der er“, siger Forsvareren, „ikke Spor af Genialitet i Ministeriets Udkast; det er i alt Væsentligt en simpel, jævn, prosaisk Tilbagevenden til den Tilstand, som bestod her i Landet, inden man fandt paa at omdanne vort Skolevæsen efter tydsk Mønster“. Dette om „tydsk Mønster“ kunde være sparet, da det allerede i Fredstider har hos Adskillige vakt en fordomsfuld Mistæmming imod Reformen og hjulpet til at ængste og vildede den offentlige Mening. Reformen havde to Grundtræk: det ene, at Skolerne selv holde Afgangsprøven; thi naar her Fremmede skulle prøve, saa retter gjerne Underviisningen sig efter Prøven, men naar Lærerne selv prøve, kan Prøven rette sig efter Underviisningen, og denne beholder da sin aandelige Frihed under Lovens Forskrifter om Lærestoffet. Det andet Grundtræk var: at Skolen, i de Fag, den optager, selv afslutter Underviisningen, istødenfor at levne til det første akademiske Aar; thi en bunden, for Alle

fælleds Læreplan har hjemme i Skolen, men ikke ved Universitetet, hvis Grundsætning er Lærefrihed forbunden med Studerefrihed; en saadan Frihed skal strax lufte den unge Student imøde, og da Talen er om at gjenindføre den gamle Ordning, kan jeg her ikke tilbageholde den personlige Ytring, at jeg, naar jeg undtager een Docent (Madvig), hvis udmærkede Veiledning i Philologi jeg ogsaa som theologisk Student førte mig til Nytte, ikke uden en vis Gru og Forbauselse kan tænke tilbage paa den Underviisning i Skolefagene, hvormed Universitetet modtog os i det første Halvaar til anden Examen. Saameget er vist, at der ikke er noget Tydsk, tvertimod noget Simpelt og Ligefermt i, at Skolerne selv ende deres Lærefag og selv holde Slutningsprøven, ligesaa lidt som der er noget Tydsk i de paatænkte Examenscommissioner ved Embedsexamen, det ene (om end ikke det vigtigste) Led i en Reform af Embedsstudierne: begge Reformen maae paaskjønsnes, uagtet de begge have gammel Hævd i Tyskland. Min Stilling til Skolereformen er den, at jeg har oplevet, men ikke havt Deel i dens Indførelse — for saa vidt er jeg upartisk —, derimod i dens videre Gjennemførelse. Det har været mit Livs Gjerning at ordne og lede Underviisningen i en udvidet Skole med egen Afgangsprøve; jeg har tillige ved Skrifter, saavel om Skolevæsenet som Universitetsvæsenet, stræbt at klare Forestillingerne om det aandelige Livs Pleie. Adskillige Forslag, ogsaa Skolereformen vedkommende, have fundet Indgang, andre endnu ikke. Men jeg har fast Tro til dens Grundsætninger og begriber neppe en Fortvivelse, som vil have os kastede tyve Aar tilbage, til den Ordning, der efter modent Overlæg blev forladt.

Om Afgangsprøven er der denne Gang ikke Tale, men om hvorvidt Almeenfagene bør, som nu, afsluttes i Skolen eller først ved Universitetet til 2den Examen, altsaa om Afgangsalderen: gennem den begribeligheds om samtlige Fags Omfang og Behandling i Skolen og eventuelt en ny Ombygning af denne. Der fremsattes paa Samfundets Vegne to Krav: „det ene er, at Skolen ikke bemægtiger sig mere end en forholdsmaessig Deel af den Unges Liv; det andet er, at der ikke lægges saa store Byrder paa den Unges Sjæl, at Legemet lider derunder.“ Heri ere vel Alle enige.

Under den nærmere Søgen efter en Tidsgrændse fremhæves, i Henhold til vor Lovgivning, det 18de Aar „som Grændsen imellem to Afsnit af den Unges Liv, idet han med det fyldte attende Aar faaer saavel Myndighed over sin Person som en større Raadighed over sine Indtagter.“ Denne Bemærkning er, saavidt jeg erindrer, ny. Men langtfra at tale imod Reformen, er den et sindrigt og slaaende Forsvar for Bestemmelsen om 18 Aars Alderen som de lærde Skolers Afgangsalder. Thi den store Overgang fra Umyndighedsstanden er i vor studerende Ungdoms Liv Overgangen fra Skoleunderviisning med fælleds Lectier, med Overhøring og andet Formynderi, med den, forresten jo ret livfulde, indbyrdes Vexelvirkning mellem Lærer og Disciple, til akademiske Forelæsninger med Examinatorier over dem, der indflnde sig, fra en social Stilling som

Discipel, selv af Afgangsskolen, til Stillingen som Student og Medlem af Studenterforeningen — ikke, som før Reformen, uden Stemme i Rus-aaret, men med fuld Stemmeret — kortsagt: Overgangen fra Skole til Universitet. Dette var imidlertid ikke Forsvarerens Mening med den anførte Bemærkning. Han vil have Grænsen sat ikke mellem Skole og Universitet, men mellem Almeendannelse og Special- eller Embedsdannelse. Men ligesom Myndighedsstanden her *gjør sig mindre umiddelbart gjældende*, er ogsaa Grænsen, hvor nær den end kan falde sammen med hiin Overgang, i sig selv mindre bestemt eller bør være det. Et Universitet af Embedsskoler, med Almeendannelsens Facultet, det philosophiske, som en Forstue til Embedsskolerne, istedenfor midt inde imellem dem og med aabne Døre til dem alle, vilde neppe fortjene Navn af en akademisk Høiskole. Man kan tænke sig de theologiske og juridiske Studenter søgende Støtte, for Exegese osv., En hos Philologen, en Anden hos Historikeren eller Philosophen, de medicinske hos Chemikeren eller Zoologen, og atter Staten fredende om en saadan friere Studering gennem de Fordringer, den lader stille ved Embedsexamen. Man kan tænke sig Embedsdannelsen helst overladt til det praktiske Liv og Universitetstiden optaget af Almeendannelsen: ellers kunde man ikke tænke sig de engelske Universiteter. Det kan umuligt være et „Krav af Samfundet“, at den, der er aldersmoden til selv at bestemme sin fremtidige Livsstilling, derfor strax skal kunne gaae løs paa den, endsige udelukkende have den for Øie.

Eet Fag er der, som vanskeligt kan trives i Skolen, og som dog hører til videnskabelig Fælleddannelse, altsaa paa en Maade til den „almindelige Dannelse“, nemlig Philosophi, „Videnskabernes Videnskab.“ Det er, ikke efter nogen Forskrift, men efter naturlig Takt, blevet Skik at begynde Universitetsstudierne med Philosophien. Derhos trænger man, efter fuldendt Skolegang, til nogen Hviletid eller snarere Flagretid, nogen Tid til at vælge mellem Faculteterne og stifte foreløbigt Bekjendtskab med det valgte; Enkelte tage strax fat paa den store Masse, ved Hjælp af en Manufacteur, men de Fleste nøies med at sunde sig. Saaledes har der dannet sig et virkeligt Overgangsjaar, et Rus-Aar med Philosophien som Kjærne. Om dette Aars aandelige Arbejde — tildeels kun i Samtaleform — nærmest hører til Almeen- eller til Specialdannelsen, er vanskeligt at sige: det hører til begge; men det trænger til at organiseres, forat saavel det vedvarende Fælleddskab som den begyndende Sondring kan skee sin Ret og den videnskabelige Drift itide blive afdraget fra Dilettanteriets Forlokkelser. En saadan Organisation har jeg forsøgt og henstillet til nærmere Drøftelse i en „Plan for det første akademiske Aar“ (Nordisk Universitets-Tidskrift, Februar 1862), deels med fælleds, deels med selvvalgte Fag, deriblandt nogle fra Indgangen til de særskilte Facultetsstudier. At Ministeriet nærmest tænker paa at flytte Fag eller Fagdele over fra Skolen, ligger i Udkastets Tankegang. Men da Planen ikke er offentliggjort, savner man Oplysning om dette væsentlige Led af

Omordningen. Eet nyt Fag er imidlertid anmeldt, nemlig Oldnordisk. Men der er neppe noget Fag, der mere egner sig for Skolen og mindre for Universitetet, end netop dette. Man tænke sig en Professor med en Classe paa 200 Disciple, undervisende i et gammelt Sprogs Begyndelsesgrunde! At jeg er enig i, at Optagelsen af vor Culturs og vort Modersmaals Oldsprog „neppe lader sig udsætte længe“, behøver jeg ikke at gjentage; men i Skolernes Afgangsklasse har det sin Plads. —

Efterat Udkastets Forsvarer har behandlet Spørgsmaalet om en Aldersgrændse for Skolegang saa at sige forfra, søger han i Klagerne over „Overbebyrdelse“ en Støtte for den Paastand, at Skolen som en sammenhængende Anstalt ikke kan magte de til Almeendannelsen hørende Fag; det kunde naaes, mener han, i de samme Fag og den samme Tid, naar man afbrød Sammenhængen og skar Noget af til Universitetet, — en Overskjæring, som ellers pleier at have lige den modsatte Virkning. I Forbindelse hermed angriber han den vedtagne Deling af Afgangsprøven, med de 4 Fag til første Deel: „man indsaae“, siger han, „at man havde bebyrdet Skolen med saameget Underviisningsstof, at man ikke kunde forlange, at Disciplene ved Udgangen af Skolen kunde gjøre Rede for, hvad de havde lært i Skolen“. Det var dog ikke just med Hensyn til Redegjørelsen, at denne Deling blev foretaget, men forat man de to sidste Skoleaar kunde mere udeelt samle sig om hvad der er og ved Charactervurderingen i Ministeriets eget Udkast (§ 4) betegnes som den lærde Skoles Hovedfag. Valget af de fire Fag synes heldigt: Tydsk og Fransk (Engelsk er heelt udelukket) have ikke deres Betydning som Dannelsesmidler, men som Udrustning, til fremtidig Brug; Geographi har altid været et af de beskedneste som overhoved hyggeligste Fag i Skolen, og holdes ilive gjennem Historie; Naturhistorien kunde vistnok, fremfor de tre andre Fag, have godt af Afgangsklassen, men som nyt Skolefag, ungt og slugent som en Bjerneunge, var det let blevet farligt for Almeendannelsen, ved under Navn af Zoologi, Botanik osv. at udvide sig paa Hovedfagenes Bekostning. Derfor bleve disse fire Fag noget tidligere afsluttede, og var dette et Brud paa Almeendannelsens Heelhed, saa var det i alt Fald mindre, end det, Ministeriet nu foreslaaer. At Delingen kan stride mod en Skoles Væsen, indseer jeg ikke; ved Fagskolen for Læger: det medicinske Facultet, og ved flere og flere lignende lettes Arbeidet og fremmes Dygtigheden netop paa samme Maade, ved Prøvens Deling, med Afslutning af nogle Fag, imedens de øvrige fortsættes, og til den fordums 2den Examen, der synes ved Frastanden at have faaet et forklaret Skjær, læste man Philosophi begge Halvaar, men ved Udgangen af det første tog man den philologiske Deel af Examen. Utempen er, at der, især fra Disciplenes og Forældrenes Side, lægges formegen Vægt paa de 4 første Afgangsfag. Som et Middel herimod, og mod Polyhistoriet overhoved, har jeg gjentagende andraget paa en Charactervurdering efter Fagenes Betydning, og en saadan fastsættes nu i Mini-

steriets Udkast. Derved og ved en fast og nøisom Begrændsning af den øvrige Underviisning i næstøverste Klasse kan Vanskeligheden fjernes. Jeg har udførligere omtalt dette her mindre væsentlige Punkt, fordi jeg deler Ansvar for Prøvens Deling, da Tanken herom først er udtalt i mit Program for 1844 „Om de lærde Skolers Reform“. Delingen kunde undværes, skjøndt ikke uden Skade; gav man Skolerne, der bedst søle enhver Ulempe, frit Valg, vil jeg vædde, at de fleste beholdt Delingen.

Hvad „Overanstængelse“ angaaer, maa man skjelne imellem Overbebyrdelse med Arbeide og Overspænding paa Grund af Arbeidets Beskafenhed. Klagerne over Overbebyrdelse ere reent locale; i de mange Aar, jeg har bestyret en lærd Skole, har jeg saagodtsof aldrig hørt Klage herover, uden naar der var lagt nyt Schema og en tilfældig Sammenhobning af Lectiefag endnu ikke var opdaget af Classelæreren. Det staaer i enhver Skoles Magt og i ingen Andens at afværge Overbebyrdelse; at den i de saakaldte „gode Skoler“ var føleligere, om end mindre beklaget, for 30-40 Aar siden end nogensinde efter Reformen, vil være i Mangfoldiges Erindring. Derimod har der i senere Tider, saavel i manges grundig Skolebog som hos manges nidkjær Lærer, viist sig en Tilbøielighed til at overvurdere hvad der hører til bevidst, videnskabelig Opfattelse, fremfor Kundskaben og det spirende Indtryk. Sandsen for en jevn, enfoldig, kjærnefuld Underviisning er vel i umiskjendelig Fremgang; jeg vilde dog ønske den endnu videre fremmet. Hertil kommer nu Lærefagernes Mangfoldighed, som følger af Tidens Fordringer til megen og blandet Viden. En Tilbagevenden til den Tid, da man i Skolerne kun lærte gamle Sprog, Theologi og Mathematik, har aldrig Nogen for Alvor foreslaaet: Livets Forhold ere saa mangfoldige, at altfor Meget vilde gaae En forbi, naar man ikke baade her og der havde Grundlag af Skolekundskaber. Men Fagene bør ikke stilles lige: de bør ved Modenhedsdommen som ved Læreplauen behandles som meer eller mindre væsentlige; saa bliver Opmærksomheden mindre spredt og Aanden mindre trættet ved Fagernes Mangfoldighed. Vil man derhos tage Hovedarterne af aandelige Anlæg og Interesser i afgjørende Betragtning, og troer man allerede nu at kunne magte det, kommer man til Ordningen i to sideløbende Linier, med Oldsprog, Litteratur og Historie og med Mathematik, Naturlære og Naturhistorie gjensidig som Hoved- eller Bifag. Det blev en Udtynding i Fagmassen, som kunde forslaae! Men saa staaer dog endnu hiin gammelkloge Videnskabelighed tilbage.

Saameget jeg sympathiserer med Udkastets Forsvarer i at ønske Skoleunderviisningen fra først til sidst mindre videnskabelig, og saa fuldstændig jeg tiltræder hans Yttring, at „Spørgsmaalet om Overanstængelse langt mere afhænger af Hvorledes end af Hvormeget“, saa kan jeg dog paa ingen Maade tiltræde hans Forklaringsgrund, endsi den derpaa grundede Curmethode. Han søger Hovedaarsagen til en altfor systematisk Underviisning i, at Aldersgrændsen blev høvet fra det syttende

til det attende Aar: „Skolen skulde jo ikke alene være Skole, den skulde jo nu erstatte et Aars Studium ved Universitetet; hvad var naturligere, end at Formen blev strengere, mere videnskabelig. maaskee af og til lidt opskruet for den unge Alder“. At denne futile Grund til at skrue sig op har medvirket, især i Begyndelsen, er ikke usandsynligt. Men stort har den aldrig virket. Thi hvorfor skulde da Phænomenet spores allermindst netop i Afgangsclassen, der ligger lige op til Universitetet? Hvorfor skulde det spores i andre Lande og i alle vore Skoler, endog Pigeskolerne? Hvorfor skulde Klagerne dreie sig om Grammatik, Mathematik og undertiden Naturhistorie, men næsten ikke om de andre Fag? Grunden ligger dybere end i Skolernes Udvidelse med det dem naturligt tilkommende Afslutningsaar. Den ligger i Tidens ædle Stræben efter at hæve navnlig sine Yndlingsfag fra Empiri til Videnskab, fra Rudimenter til System, og i de mange med Eetaarsclasser forbedrede, samvittighedsfuldt arbejdende Skolers Utaalmodighed efter at spise Frugterne deraf. Den ligger nærmest i netop de grammatiske og matematiske Studiers Opsving ved Universitetet, under Videnskabsmænd som Madvig og Ramus, og i Brugen, endmere Misbrugen, af Lærebøger, som egnede sig bedre for Høiskolen, ved Lærernes Uddannelse, end for Skoleungdommen. Men naar Udkastets Forsvarer, for at tydeliggjøre den Tilstand, han vil have forklaret af Aldersgrændsens Flytning, udtrykkelig fremhæver, at „Madvigs Grammatik viser bedst, hvad man troede at kunne forlange af det ganske unge Menneske“, saa er det en temmelig afgjørende Indvending mod hans Forklaringsgrund, at Madvigs latinske Grammatik udkom allerede 1841 og samme Aar blev indført, jeg troer i de fleste Skoler (f. Ex. af Dr. Krarup strax hele Skolen igjennem. s. Program f. 1841). Skolernes Reform blev først bebudet og vedtaget for tre Skoler 1844-45, for alle 1850; Madvigs Grammatik var indført 1841.

Kan altsaa det paaankede Tryk ikke forklares af, at „Aldersgrændsen hævedes et Aar“, saa kan det endnu mindre afhjælpes ved, at den „atter sænkes et Aar“. Traditionen er afbrudt; det Gamle, man eengang har forladt, kan man ikke faae tilbage ved at vinke ad det. Man maa da trøste sig med, at det ikke blev letsindigt forladt, og at det Nye er ikke blot i Fremgang, men ogsaa i Udvikling. Efterat Reformen havde været Gjenstand for omhyggelig Overveielse, blev den i Februar 1844 vedtaget for tre Skoler „foreløbig, til en Prøve“; næste Aar fremlagdes en udførlig motiveret Underviisningsplan for dem, der atter blev drøftet ogsaa offentlig; derefter blev Reformen vedtaget for alle Skoler i Mai 1850. og med Afgangsprøven 1854 er den sat endelig i Kraft. Den er siden i alt Væsentligt optaget ogsaa i de slesvigske Skoler. En lignende Skolelov er i April 1862 vedtaget for Sverrigs lærde Skoler, hvor der næste Sommer, 1864, vil for første Gang blive holdt Afgangsprøve ved Skolerne selv, efter den nye Ordning. Udvortes er saaledes Reformen skredet stadigt og haabefuldt fremad. Men i det korte Tidsrum af ti Aar, siden

den hos os traadte i Kraft, har den heller ikke været uden indre Fremgang. En Udvikling netop i Retning af jevnere Underviisning er tydelig at spore i Valget af Lærebøger; ved Siden af en noisom Haandbogslærdom, grundig indprentet, kan der ved en nærmere Omgang med Videnskaberne oprindelige Stof i dets Umiddelbarhed vækkes Sands for Videnskaberne og Kjærlighed til dem. At Skolerne selv holde Afgangsprøve — jo mere det bliver til Sandhed, jo bedre man overstaaer Examen Artium med dens indbildte Fælledsmaal —, er dem en staaende Paamindelse om og Midlet til at fremhjælpe den aandelige Gjærning, der er dem betroet. Og naar, som jeg haaber, det nye Forslag ikke bliver til Lov, saa vil det dog staae som en alvorsfuld og myndig Indsigelse mod utidig Videnskabelighed i Skoleaarene, som endnu er en Fare. Men vor Udvikling paa den Vei, der efter modent Overlæg er valgt og sindig betraadt, maa ikke afbrydes ved et Pennestrøg.

At det er en vanskelig Tid til at samle Tankerne om disse Underviisningspørgsmaal, føler allerede jeg selv. Skolemænd kunne dog tage Deel, da det er Skolernes Velfærdssag. Men Samfundet, i hvis Navn Forandringen er foreslaaet, og hvis „berettigede Krav“ menes at afgive Udgangspunktet, har nu ikke Tanker for slige Fredens Spørgsmaal. Og det skulde dog underrettes om disse Krav, ja vedkjende sig dem; i den hele Litteratur af Ønsker og Forslag om de lærde Skolers Forbedring er der ikke Tanke om det Middel, at tage et Aar bort fra Skolerne. Det er derfor et naturligt Ønske, at Afgjørelsen bliver opsat til roligere Tider. Imidlertid var Sagen indledet saaledes og kommen saa vidt, at det fortjener oprigtig Paaskjønnelse, at Ministeriet har offentliggjort sit Udkast, og at Forsvareren i sit Indlæg har holdt sig til Kjærnepunktet: de lærde Skolers Afgangsalder.

Andragende om tysk Stil og Oldnordisk.

(Indgivet til Cultusministeriet den 6te Mai 1864.)

Medens der om flere maaskee med Føie ønskede Forandringer i Underviisnings- og Examensbestemmelserne for de lærde Skoler endnu ikke har dannet sig nogen fast almindelig Mening, og de nuværende Tidsforhold kun lidet egne sig til Drøftelse af tvivlsomme Skolespørgsmaal, er der navnlig to ikke meget indgribende Forandringer, der synes modne til strax at træde i Kraft, hvor Omstændighederne tillade det.

Den ene gaaer ud paa en Udvidelse, i Retning af Grundlaget for nordisk Sprog og Cultur, ved nogen Læsning i de islandske Oldskrifter. En saadan Læsning fremmes lettest og sikkrest under den Vexelvirkning mellem Lærer og Disciple, som er egen for Skoleundervisning; Afgangsclassen kan afsee den Tid, som vil kræves, og paa dette Trin er tillige den sproglige og litterære Uddannelse saavidt fremrykket, at Vanskelighederne ville blive lidet følelige, naar Sagen tages forstandigt. Jeg tænker mig, at der skulde læses nogle Stykker af en lettere Saga, af Snorres prosaiske Edda o. d., ialt læres og gjentages mindst 100 Octavsider; i Forbindelse dermed skulde det Uundværligste af Sproglæren indprentes og de fornødne Oplysninger meddeles om Indhold og Fremstilling. Naar Maalet skal naaes til Stadighed, kræves der saaledes et Flidsarbeide, der, for at trives mellem de mange ved Afgangsprøven støttede Lærefag, trænger til den samme Hjemmel og Støtte; jeg har for en Deel Aar siden forsøgt det med et Cursus i Islandsk for frivillige Deeltagere, men uden stor Tilfredsstillelse, og skjøndt Betingelserne, ogsaa med Hensyn til Lærekræfter og Læremidler, nu ere gunstigere, efterat Faget har faaet fast Tilhold ved Universitetet, antager jeg, at de nøisomme, men bestemte Fordringer maae gjøres gjældende som Examensfordringer. Udbyttet vilde nok saa meget blive litterært og kulturhistorisk som sprogligt; ved den langsomme, opmærksomme Læsning og Tydning vilde Oldtidslivet og Sagastilen blive bestemtere opfattet, og de, der aldrig senere kom til at læse Oldnordisk, vilde dog have et blivende Udbytte, af samme Slags som de fleste Theologer have af Hebraisk: de vilde finde sig ulige bedre tilrette i hvad de siden læste i en tro Oversættelse.

En tilsvarende Indskrænkning i Examensfordringerne tilbyder sig ved Afskaffelse af tydsk Stil til Afgangsprøven; medens der paa det øverste Trin uden Vanskelighed kan gjøres Plads for Oldnordisk i det angivne Omfang, kan der netop paa det næstøverste Trin trænges til en

saadan Lettelse som at fritages for tydsk Stiil med de dertil sigtende Øvelser. Fordringen om at skrive Tydsk blev ikke — som der tidt siges — indført »midt under Krigen med Tydskland«, ved Bekjendtgjørelsen af 13de Mai 1850; ved denne Bekjendtgjørelse blev den tvertimod indskrænket til »en let Stiil«. Det var ved den provisoriske Plan af 25de Juli 1845, at der blev indført tydsk Stiil (i Motiverne hed det endog: »en Afhandling«), og dengang saae vi vor ypperste nationale Digter endnu beile til Laurbærkrandsen ogsaa som Digter i det tydske Sprog, og hele Slægten havde det friske Minde af, hvad vi baade i Videnskab og Digtekunst skyldte den tydske Litteratur. Men dens Lys har viist sig at være et Aftenskjær; den har i lang Tid ikke frembragt nye Værker, som kunde opretholde dens Betydning for Aandsdannelsen, hverken Digtværker eller videnskabelige Skrifter til Almeenlæsning, og selv de litterære Hjælpemidler, Ordbøger o. d., som vi tidligere hentede fra den, ere lidt efter lidt ombyttede med lignende paa Modersmaalet. Ligesom der ikke længer er Grund til at erliverne Færdighed i Tydsk fremfor i de andre nyere Cultursprog, lettes heller ikke Erhvervelsen, som før, ved daglig Læsning og Brug af tydske Skrifter, og at lære at skrive Tydsk er blevet et reent Skolearbeide, mere og mere trøstesløst. Under disse Omstændigheder synes Fordringen om tydsk Stiil til Afgangsprøven kun skikket til at nære farlige Misforstaaelser baade hjemme og ude, og jeg vilde sætte megen Priis paa at see denne Fordring opgivet.

Som en hertil sigtende Forholdsregel, der strax kunde træde i Kraft og tjene til Prøve ved en mulig Gjennemførelse, tillader jeg mig at anholde om Bemyndigelse til ved den nu forestaaende 1ste Deel af Afgangsprøven at stille Skolens Disciple frit Valg imellem at skrive tydsk Stiil som hidtil eller at fritages derfor og da, næst Prøven i mundtlig Tydsk, ved 2den Deel af Afgangsprøven underkaste sig en Prøve i Oldnordisk, som ovenfor beskrevet. Charactererne for disse to Fag kunde ved Beregning af

Hovedcharacteren sammentælles ligesom hidtil Charactererne for mundtlig og skriftlig Tydsk, indtil Ministeriet maatte finde Anledning til almindeligere Ombestemmelser om Characterberegningen, efter de forskjellige Fags større eller mindre Betydning for Skoledannelsen. —

(Paa dette under 6te Mai indgivne Andragende har jeg, indtil Udgangen af Juni, ikke modtaget Svar.)

STATISTISKE MEDDELELSER.

I Juni og Juli Maaned 1863 afholdtes Afgangsprøve for Studerende her ved Skolen. 2den Deel afholdtes: skriftlig (latinsk Stil, latinsk Oversættelse, Udarbeidelse i Modersmaalet, arithmetisk og geometrisk Udarbeidelse) den 23de, 25de og 26de Juni; mundtlig, Dagene fra 27de Juni til 6te Juli, i Latin (Dr. E. Holm og Prof. M. Hammerich; Meddommere: Prof. H. Blache og Dr. F. Nutzhorn); Græsk (Rector C. Berg; Prof. H. Blache og Dr. E. Holm); Historie (Cand. theol. A. Ingerslev; Overlærer A. Bryndum og Stud. theol. A. Falkman); Religion (Cand. theol. G. A. Exner; Pastor P. Fenger og Cand. theol. A. Larsen); Arithmetik og Geometri (Cand. polyt. A. Andresen; Cand. math. C. Tüchsen og Stud. jur. C. Schiellerup); Naturlære (Cand. polyt. E. Ibsen; Inspecteur L. Friis og Cand. polyt. A. Andresen); Hebraisk (Cand. theol. G. A. Exner; Lic. theol. Pastor C. Rothe og Cand. theol. A. Larsen). Udarbeidelserne i Modersmaalet bedømtes af Prof. M. Hammerich, Pastor C. Rothe og Cand. theol. A. Ingerslev; de latinske Stile og Oversættelser af Dr. E. Holm, Prof. H. Blache og Dr. F. Nutzhorn.

Til Prøven indstillede sig de 20 Ældre af Afgangsskassen:

- Bendz, Frederik, en Søn af Pastor Bendz i Lysabild, indkom i Skolen August 1859.
- Borchsenius, Verner, en Søn af Godseier Borchsenius i Fyen, indkom i Skolen Januar 1858.
- Dorph, Frederik, en Søn af Pastor Dorph i Østeregesborg ved Vordingborg, indkom i Skolen August 1857.
- Fenger, Christian, en Søn af afd. Pastor, Lic. theol. F. Fenger, indkom i Skolen August 1858.
- Hammerich, Holger, en Søn af Skolens Bestyrer, Prof. M. Hammerich, indkom i Skolen December 1851.

- Hauberg, Peter, en Søn af Assessor pharm. Hauberg her i Staden, indkom i Skolen September 1852.
- Holm, Jens, en Søn af Borgemester Justitsr. Holm her i Staden, indkom i Skolen August 1858.
- Høy, Hans, en Søn af Hofkandestøber Høy her i Staden, indkom i Skolen Mai 1857.
- Kalmer, Emil, en Søn af Kjøbmand Kalmer i Hjørring, indkom i Skolen August 1860.
- Leerbeck, Joachim, en Søn af Districtslæge Leerbeck her i Staden, indkom i Skolen August 1857.
- Madsen, Emil, en Søn af Skomagemester Madsen her i Staden, indkom i Skolen August 1854.
- Møller, Albert, en Søn af afd. Skrædermester H. G. Møller, indkom i Skolen August 1852.
- Møller, Johannes, en Søn af Skrædermester Møller her i Staden, indkom i Skolen August 1857.
- Nielsen, Carl, en Søn af Meel- og Grynhandler Nielsen her i Staden, indkom i Skolen Januar 1861.
- Petersen, Jens Frederik, en Søn af Godseier Petersen til Barfredshøj, indkom i Skolen August 1855.
- Raaschou, Carl, en Søn af Viinhandler Raaschou her i Staden, indkom i Skolen August 1856.
- Shaw, Henry, en Søn af Dr. med. Secretair Shaw i London, indkom i Skolen April 1860.
- Stibolt, Peter, en Søn af Pastor Stibolt i Hinge ved Silkeborg, indkom i Skolen November 1857.
- Wiimh, Peter, en Søn af Fuldmægtig Wiimh her i Staden, indkom i Skolen August 1857.
- Winkel-Horn, Frederik, en Søn af Urtekræmmer Winkel-Horn her i Staden, indkom i Skolen August 1860.

Prøvens Udfald sees af omstaaende Liste.

	1ste Deel 1861.				2den Deel 1863.								Hovedcharacter.	Hebraisk.	
	Tydk.	Fransk.	Geographi.	Naturhistorie.	Udarb. i Modersmaalet.	Latin skriftl.	Latin mundtl.	Græsk.	Religion.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.			Naturalære.
Bendz, Frederik	g.	g.	mg.	mg.	g.	mdl.	g.	mdl.	mg.	tg.	g.	g.	g.	<i>Anden Character</i>	
Borchsenius, Verner	mg.	tg.	ug.	ug.	mg.	tg.	g.	g.	mg.	mg.	ug.	ug.	mg.	<i>Forste Character</i>	
Dorph, Frederik	mg.	ug.	mg.	ug.	mg.	g.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	<i>Forste Character</i>	ug.
Fenger, Christian	g.	tg.	ug.	mg.	mg.	mdl.	tg.	tg.	mg.	g.	tg.	tg.	g.	<i>Anden Character</i>	
Hammerich, Holger	g.	mg.	ug.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	ug.	mg.	<i>Forste Character</i>	g.
Hauberg, Peter	mg.	ug.	mg.	ug.	g.	tg.	mg.	g.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	<i>Forste Character</i>	
Holm, Jens	mg.	mg.	ug.	mg.	g.	g.	mg.	mg.	mg.	tg.	mg.	mg.	g.	<i>Forste Character</i>	
Høy, Hans	mg.	mg.	mg.	ug.	g.	g.	g.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	<i>Forste Character</i>	
Kalmer, Emil	ug.	ug.	ug.	ug.	mg.	g.	mg.	mg.		ug.	ug.	ug.	ug.	<i>Forste Character</i>	
Leerbeck, Joachim	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	g.	ug.	ug.	ug.	<i>Forste Character</i>	
Madsen, Emil	g.	ug.	ug.	ug.	mg.	g.	mg.	g.	mg.	tg.	mg.	ug.	mg.	<i>Forste Character</i>	
Møller, Albert	mg.	mg.	mg.	ug.	g.	g.	mg.	g.	mg.	ug.	ug.	ug.	mg.	<i>Forste Character</i>	
Møller, Johannes	mg.	ug.	ug.	ug.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	ug.	ug.	ug.	<i>Forste Char. med Udm.</i>	
Nielsen, Carl	g.	mg.	mg.	mg.	g.	g.	g.	mg.	mg.	mg.	ug.	ug.	ug.	<i>Forste Character</i>	
Petersen, Jens Frederik	g.	mg.	ug.	ug.	mg.	tg.	g.	mdl.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	<i>Anden Character</i>	
Raaschou, Carl	g.	ug.	ug.	ug.	g.	g.	mg.	g.	ug.	ug.	mg.	ug.	mg.	<i>Forste Character</i>	mg.
Shaw, Henry	mg.	ug.	ug.	ug.	mg.	mg.	ug.	ug.	mg.	ug.	ug.	ug.	ug.	<i>Forste Char. med Udm.</i>	
Stibolt, Peter	g.	mg.	mg.	mg.	g.	mdl.	g.	tg.	tg.	tg.	g.	g.	g.	<i>Anden Character</i>	
Wiimh, Peter	g.	g.	ug.	g.	g.	g.	g.	mg.	g.	mg.	ug.	mg.	mg.	<i>Forste Character</i>	g.
Winkel-Horn, Frederik	mg.	ug.	ug.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	<i>Forste Character</i>	

1ste Deel af Afgangsprøven for Studerende afholdtes: skriftlig (tydsk Stiil) den 25de Juni; mundtlig, Dagene fra 27de Juni til 2den Juli, i Tydsk (Cand. jur. M. Funch; Cand. theol. S. Schwartzbrem, Cand. theol. G. A. Exner); Fransk (Cand. phil. O. C. Borch; Bibliothekar F. Hannover, Dr. E. Holm); Geographi (Cand. theol. A. Ingerslev; Overlærer A. Bryndum, Cand. jur. S. Krarup); Naturhistorie (Cand. med. & chir. G. Stage; Docent F. Didrichsen og Cand. phil. L. Jørgensen).

• Til Prøven indstillede sig Overgangsclassens 26 Disciple. Udfaldet var følgende:

	Tydsk.	Fransk.	Geographi.	Naturhistorie.
Anholm, Georg	mg.	g.	ug.	ug.
Behucke, Johan	mg.	mg.	mg.	g.
Blædel, Nicolai	g.	tg.	mg.	g.
Buntzen, Johan	mg.	mg.	ug.	ug.
Bærentzen, Thorvald . . .	tg.	g.	mg.	g.
Fabricius, Henrik	g.	g.	mg.	mg.
Felumb, Carl	ug.	ug.	ug.	ug.
Flinch, Viggo	g.	tg.	tg.	mdl.
Groothoff, Heinrich . . .	ug.	ug.	ug.	ug. X
Grün, Hermann	mg.	mg.	tg.	g.
Holm, Carl	mg.	ug.	ug.	mg.
Hänschell, Hother	mg.	mg.	mg.	ug.
Høpfner, Thorvald	mg.	g.	ug.	mg.
Lundberg, Emil	mg.	ug.	mg.	ug.
Nancke, Charles	mg.	g.	ug.	ug.
Nehammer, Peter	tg.	mdl.	mg.	mg.
Neumann, Oscar	mg.	g.	ug.	ug.
Paulsen, Axel	g.	g.	ug.	ug.
Rantzau, Carl	mdl.	tg.	tg.	g.
Rønne, Detlev	g.	g.	ug.	mg.
Saabye, Jacob	tg.	g.	mg.	g.
Stibolt, Ernst	tg.	g.	g.	mg.
Sørensen, Carl	g.	mg.	mg.	mg.
Ulmer, Charles	ug.	mg.	mg.	g.
Weitemeyer, Harald . . .	mg.	mg.	ug.	g.
Østergaard, Jens	g.	g.	g.	mg.

Fremdeles afholdtes, i Overværelse af Prof. Bjerring og Prof. Mundt som Examenscommissairer, den fuldstændige Real-Afgangsprøve: skriftlig (Udarbejdelser i Modersmaalet, nemlig Gjengivelse og fri Af-

handling; tysk og engelsk Stil; arithmetisk Opgave og Regning; geometrisk Opgave og geometrisk Tegning, foruden Frihaandstegning og Skrivning) den 23de, 25de, 26de og 27de Juni; mundtlig, Dagene fra den 29de Juni til den 3die Juli, i Tydsk (Cand. jur. M. Funch; Kammerjunker J. Holten, Cand. theol. G. Exner); Fransk (Cand. phil. O. C. Borch; Prof. V. Bjerring, Revisionsassistent F. Ibsen); Engelsk (Revisionsassistent F. Ibsen; Kammerjunker J. Holten, Cand. polyt. H. A. Andresen); Historie (Stud. theol. A. Falkman; Cand. phil. C. V. Rimestad, Cand. theol. A. Ingerslev); Geographi (Cand. jur. S. Krarup; Cand. phil. C. V. Rimestad, Cand. theol. A. Ingerslev); Arithmetik og Geometri (Cand. polyt. H. A. Andresen; Cand. math. C. Tüchsen, Stud. jur. C. Schiellerup); Naturlære (Cand. polyt. H. A. Andresen; Docent Holmberg, Stud. jur. C. Schiellerup); Naturhistorie (Cand. phil. J. A. Severin; Docent F. Didrichsen, Cand. phil. L. Jørgensen). Udarbejdelseerne i Modersmaalet bedømtes af Prof. M. Hammerich, Kammerjunker J. Holten og Cantor N. Krossing; Frihaandstegning og Skrivning af Stud. jur. C. Schiellerup, Cand. phil. L. Jørgensen, Tegnelærer C. E. Petersen og Cand. phil., Marinemaler J. Petersen.

Til Prøven indstillede sig 6 Disciple af 1ste Realclasses ældre Hold, nemlig:

Clausen, Nicolai, en Søn af Bankassistent Clausen her i Staden, indkom i Skolen August 1854.

Engholm, Oscar, en Søn af Kjøbmand Engholm her i Staden, indkom i Skolen Februar 1861.

Fasting, Hans, en Søn af Justitsraad Fasting i Esrom, indkom i Skolen August 1860.

Fischer, Christian, en Søn af Forvalter Fischer her i Staden, indkom i Skolen August 1856.

Haase, Angelo, en Søn af Cancellist Haase her i Staden, indkom i Skolen Februar 1858.

Hansen, Hans, en Søn af Hørkrammer Hansen her i Staden, indkom i Skolen November 1860.

De „bestode“ Alle Prøven. De enkelte Characterer vare:

	Modersmaalet.	Tydk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Geographi.	Arithmetik.	Geometri.	Naturhære.	Naturhistorie.	Skrivning og Tegning
Clausen, Nicolai	g.	tg.	g.	g.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	ug.	mg.
Engholm, Oscar	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.
Fasting, Hans . .	mg.	tg.	tg.	tg.	mg.	g.	tg.	g.	mg.	mg.	mg.
Fischer, Chr. . .	g.	g.	tg.	g.	mdl.	tg.	ug.	g.	g.	mg.	mg.
Haase, Angelo .	g.	g.	mg.	g.	tg.	mg.	tg.	mdl.	g.	mg.	mg.
Hansen, Hans .	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	mg.	ug.	mg.	ug.	ug.	mg.

Skolens Disciple ere, sidst i Juni d. A., 321 (ifjor 301).

De ere fordeelte i følgende 13 (tildeels 17) Classer:

Afgangsslassen	A med 18 Disciple.	
—	B	— 18 —
Overgangsslassen	— 30 —	
3die studerende Classe	A	— 14 —
—	B	— 11 —
4de	A	— 16 —
	B	— 15 —
5te	A	— 26 —
	B	— 32 —
2den Realclasso	— 11 —	
1ste	— 11 —	
1ste Fælledsclasso	A	— 20 —
—	B	— 19 —
2den	A	— 17 —
	B	— 17 —
1ste Underclasso	— 32 —	
2den	— 12 —	
3die	— 11 —	
Forberedelsesslassen	— 3 —	

I omstaaende Liste over Lærefagenes Fordeling er Hovedsummen af Timerne i hvert Fag ikke allevegne lig Summen af de for de enkelte Classer anførte Timer, da den tillige maa beregnes efter den meer eller mindre adskilte Underviisning i de deelte Classer, forat det virkelige Timeantal kan blive angivet.

*) I enkelte Timer forenede. **) Tildeels forenede. ***) I Latintimerne have Realdisciplene Tillægstimer i de fælleds Fag.

Lærefagenes nuværende Fordeling.

Høiere Classer.	Afg. AogB.	Ovg.	III. AogB	IV. AogB	V. AogB	1 R.	2 R. *)	Timer ialt.
Latin	8	7	8	8	8	65
Græsk	5	4	5	5	31
Hebraisk	(2)	2
Dansk	2	2	2	2	2	3	3	20
Tydsk	4	2	2	2	3	3	19
Fransk	3	2	2	2	3	3	19
Engelsk	1	2	3	3	9
Religion og Bibelhistorie ..	2	2	2	2	2	2	2	16
Historie	3	2	2	2	2	2**)	2	22
Geographi	2	2	2	2	2	2	14
Mathematik og Regning....	4	3	4	4	3	6	6	34
Naturhistorie	3	2	2	2	2	3	16
Naturlære	3	3	..	9
Tegning	1	2	2	5
Skrivning	2	2	2	6
Gymnastik og Svømning...	1	1	1	1	2	1	2	12
	28	33	32	33	32	34	33	299

Lavere Classer.	1 Fælledscl. A og B.	2 Fælledscl. A og B.	1 Undercl.	2 Undercl.	3 Undercl.	Forbered.	Timer ialt.
Dansk	3	3	6	8	8	8	31
Latin	6	6
Tydsk	3	5	3	3	18
Fransk	3	3	3	12
Engelsk	2	3	8
Religion og Bibelhistorie	2	2	2	2	3	..	13
Historie	2	2	6
Geographi	2	2	2	2	3	..	13
Mathematik og Regning	3	3	4	4	5	5	26
Naturhistorie	2	2	2	2	11
Musiklære og Sang	1	2	1	2	2	2	6
Tegning	0	2	2	2	2	2	9
Skrivning	2	2	3	3	5	5	17
Gymnastik og Svømning	2	2	2	2	2	2	8
	32	33	30	30	30	24	184

*) I de fleste Fag forenet med V., B. **) Det ældre Hold 3 Timer.

Skolens Lærere.

- M. Hammerich, Prof., Cand theol. og Dr. phil., Lærer i Latin i næstøverste Classe 1831 og 1834, Forstander for Skolen siden 12te December 1842; læser Dansk i Afgangsclassen og i 1ste Realclassen (siden August 1841 og April 1844), Latin i Afgangsclassen (siden Decbr. 1842), tysk Litteratur i Overgangsclassen; 12 Timer ugentlig.
- Hr. N. U. Krossing, Cand phil., Cantor i Citadellet, Lærer siden 1ste Octbr. 1828; Dansk i 5te studer. Cl. A og B, 2den Realcl., 1ste Fælledscl. A og B, 2den Fælledscl. A og B, 1ste og 2den Undercl.; 28 Timer.
- Hr. O. C. Borch, Cand. phil., Lærer siden August 1830; Fransk i alle Classer undtagen 1ste Fælledscl. A; 28 Timer.
- Hr. Leopold H. S. Jørgensen, Cand. phil., Lærer siden Marts 1832; Naturhistorie i 1ste Fælledscl. A og B, Geographi i 2den Fælledscl. A og B, Regning i 1ste Fælledscl. A og B, Skrivning i 5te studer. A og B, 1ste Realcl., 1ste Fælledscl. A og B, Tegning i 1ste Undercl.; 24 Timer.
- Hr. J. H. C. Scheer, Krigsraad og Dbm., Lærer siden Septbr. 1833; Gymnastik og Svømming i alle Classer, Tegning i 3die Undercl. og Forberedelsescl.; 22 Timer.
- Hr. A. Ingerslev, Cand. theol., Lærer siden Marts 1851, deeltager i Inspectionen siden Januar 1853; Historie i Afgangsc. A og B, Overgangsc., 3die studer. A og B, Geographi i Overgel., 3die studer. A og B, Dansk i Overgel., 3die studer. A og B og 4de studer., Religion i 1ste Realcl. samt Græsk i Overgel. og 3die studer. B; 35 Timer.
- Hr. Eugen Ibsen, Cand. polyt., Lærer siden Januar 1854; Naturlære i Afgangsc. A og B; 6 Timer.
- Hr. G. A. Exner, Cand. theol., Lærer siden Jan. 1856; Religion i Afgangsc. A og B og Overgangsc. samt Hebraisk i Afgangsc.; 8 Timer.
- Hr. A. Andersen, Cand. polyt., Lærer siden Febr. 1858, deeltager i Inspectionen siden October 1858; Matematik i Afgangsc. A og B, Overgel., 3die studer. A og B, 4de studer. og 1ste Realcl., Naturlære, geometrisk Tegning og Regning i 1ste Realcl. (de sidste Skolemaaneder tillige Naturlære i Afgangsc. A og B); 37 Timer.
- Hr. Fr. Ibsen, Revisionsassistent under Postvæsenet, Lærer siden December 1858; Engelsk i 4de og 5te studer. A og B, 1ste og 2den Realcl. samt 1ste Fælledscl. A og B og 2den Fælledscl. A og B, Tydsk i 1ste Fælledscl. B; 20 Timer.
- Hr. Edv. Holm, Cand. philol. og Dr. phil., Lærer siden August 1859; Latin i Afgangsc. A og B; 12 Timer.
- Hr. M. Funch, Cand. jur., Kgl. Fuldmægtig; Lærer siden Novbr. 1860; Tydsk i Overgel., 3die A og B, 1ste Realcl. og 1ste Fælledscl. A; 12 Timer.
- Hr. M. Petersen, Cand. jur., Lærer siden Januar 1861; Tydsk i 2den

- Fælledecl. A og B og 1ste Undercl., Geographi i 1ste Realcl., Skrivning i 1ste Undercl.; 15 Timer.
- Hr. A. Falkman, Stud. theol., Lærer siden Februar 1861; Græsk i 4de studer. A og B, Historie i 5te studer. A og B og 1ste Realcl., Geographi i 5te studer. A og B; 18 Timer.
- Hr. Chr. Müller, Cand. theol., Lærer siden Septbr. 1861; Religion i 4de studer. og 5te studer. A og B, samt 1ste Fælledecl. A og B, Geographi i 3die Undercl.; 13 Timer.
- Hr. V. Thomsen, Stud. philol., Lærer siden Novbr. 1861; Latin i 5te studer. A; 8 Timer.
- Hr. J. A. Severin, Cand. phil., Lærer siden Februar 1862; Naturhistorie i 3die A og B, 5te studer. A og B, 1ste og 2den Realcl.; 11 Timer.
- Hr. A. Larsen, Cand. theol., Lærer siden August 1862; Græsk i Afgangsl. A og B og 3die studer. A, Latin i 5te studer. B, Historie og Geographi i 4de studer. A og B, Religion i 3die studer.; 24 Timer.
- Hr. G. Fistine, Dr. philos., Lærer siden Marts 1863; Latin i 3die studer. B, 4de stud. A og B og 1ste Fælledecl. B samt Fransk i 1ste Fælledecl. A; 27 Timer.
- Hr. O. Bache, Stud. theol., Lærer siden Januar 1864; Dansk i 3die Undercl. og Forberedelsescl., samt Tydsk, Religion og Skrivning i 2den Undercl.; 16 Timer.
- Hr. F. Hald, Stud. theol., Lærer siden Januar 1864; Tydsk i 5te studer. A, Religion i 2den Fælledecl., 1ste og 3die Undercl., Geographi i 1ste og 2den Undercl., Regning i 3die Undercl. og Forberedelsescl., Musiklære og Sang i 1ste og 2den Fælledecl., 1ste, 2den og 3die Undercl. samt Forberedelsescl.; 24 Timer.
- Hr. J. Evensen, Stud. philol., Lærer siden Januar 1864; Latin i 1ste Fælledecl. A, Tydsk i 4de studer. A og B, Arithmetik, Geometri og Regning i 5te studer. A og B samt 2den Realcl., Skrivning i 1ste Fælledecl. A samt 2den Fælledecl.; Tegning i 2den Fælledecl.; 21 Timer.
- Hr. J. Møller, Stud. polytech., Lærer siden Januar 1864; Arithmetik i 1ste Fælledecl. B, Skrivning i 3die Undercl. og Forberedelsescl., Tegning i 5te studer. A og B, 1ste og 2den Realcl. samt 1ste Fælledecl. B; 12 Timer.
- Hr. H. Wick, Stud. magist., Lærer siden Januar 1864; Naturhistorie i 2den Fælledecl. A og B samt 1ste og 2den Undercl.; 7 Timer.
- Hr. V. Bergsøe, Cand. magist., Lærer siden Februar 1864; Naturhistorie i Overgangscl. og 4de studer.; 5 Timer.
- Hr. P. K. Blichert, Cand. philol., Collaborator ved Slesvigs Domscole, Lærer siden Marts 1864; Latin i Overgangscl. samt 3die studer. A, Tydsk i 5te studer. B og 2den Realcl., Historie i 1ste Fælledecl. A og B samt 2den Fælledecl., Geographi i 1ste Fælledecl. B; 26 Timer.
- Hr. S. Povelsen, Dr. phil., Prof., Rector ved Slesvigs Domscole, Lærer siden Mai 1864; Græsk i Afgangsl. A og B samt Overgangscl.; 8 Timer.

Hr. Chr. Otterstrøm, Cand. polytech., Lærer siden Mai 1864; Arithmetik og Regning i 5te studer. B, 2den Realcl., 2den Fælledscl. A og B, 1ste og 2den Undercl. samt Tegning i 2den Undercl.; 17 Timer.

Næste Aar bruges følgende Lærebøger.

Forberedelsesclassen.

Borgens og Rungs danske Læsebog, 1ste Cursus, for Begyndere (ny Udg.). Schneekloths Regnebog, 1ste Deels 1ste Afdeling (3die Udg.).

3die Underclasse.

Borgens og Rungs danske Læsebog, 1ste Cursus (ny Udg.). Krossings poetiske Læsebog, 1ste Deel (6te Udg.). Krossings Opgaver til Øvelse i Stil (3die Udg.). Balslevs Bibelhistorie. Geographi for smaa Børn (1856). Et Atlas (helst Blankensteiners). Helsteds Tegnebog, 1ste Hefte.

Anm. Da Atlas, her og i de øvrige Classer, skal medbringes hver Geographitime, maa det, for at være mindre uhandeligt, helst indbindes paa Fals.

2den Underclasse.

Borgens og Rungs danske Læsebog, 2det Cursus. Krossings poetiske Læsebog, 1ste Deel. Krossings Opgaver til Øvelse i Stil. Hallagers tyske Læsebog (en nyere Udgave eller en ældre med Omtryk af de første Ark). Luthers lille Katechismus. Balslevs Bibelhistorie. Geographi for smaa Børn (1856). Et Atlas. Krarup-Hansens Skildringer af Pattedyr. Fr. Jørgensens Forskrifter, med Tillægsh. Helsteds Tegnebog, 3die II.

1ste Underclasse.

Funchs danske Læsebog, 2det Cursus. Krossings poet. Læsebog, 1ste Del. Krossings Opgaver til Øvelse i Stil. Hallagers tyske Læsebog (Udg. efter 1850). Borrings Manuel de langue française (5de Oplag, 1856). Balslevs Bibelhistorie. Balslevs Forklaring til Luthers Katechismus. Hammerich: 100 Psalmer. Geographi for smaa Børn. Et Atlas. Prosch's mindre Naturhistorie, ved Tauber. C. Bulls kortfattede Musiklære. Fr. Jørgensens Forskrifter, med Tillægsh. Helsteds Tegnebog, 4de Hefte.

2den Fælledsclasse.

Funchs danske Læsebog. Krossings Schema til dansk Grammatik (6te Udg.). Rungs tyske Læsebog for Begyndere (sidste Udg.). Materialier af Jürs og Rung. Schema til den tyske Grammatiks Formlære (Eibes Forlag, 2det Oplag). Borrings Manuel de langue française (8de Opl.). Pistaines engelske Elementarbog. Balslevs Bibelhistorie Balslevs Forklaring til Luthers Katechismus. Hammerich: 100 Psalmer. Det Nye Testament. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder (sidste Udg.). Bergs Atlas over den gamle Verden. Rimestads mindre Geographi. Et Atlas. Prosch's mindre Naturhistorie. C. Bulls kortf. Musiklære. Jørgensens Forskrifter, med Tillægsh.

1ste Fælledsclasse.

Krossings poetiske Læsebog, 2den Deel (3die Udg.). Rungs tyske Læsebog for Begyndere. Materialier af Jürs og Rung. Schema til den

tydske Grammatiks Formlære (Eibes Forlag, 2det Oplag). V. Bjerrings Samling af lette franske Læsestykker. Ingerslevs franske Gram. (ny Udg.). Fistaines engelske Elementarbog. S. Müller: Bibelen i Udtog. Balslevs Forklaring til Luthers Katechismus. Hammerich: 100 Psalmer. Det Nye Testament. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder (sidste Udg.). Rimestads mindre Geographi. Et Atlas. Prosch's mindre Naturhistorie. C. Bulls Sange til Skolebrug, for 2 Stemmer, 1ste Saml. (5te Oplag). Jørgensens Forskrifter, med Tillægshefte. — [For de Latinlæsende tillige: Madvigs lat. Sproglære (4de, forkortede Udg.); Bergs og Møllers lat. Læsebog, 1ste Deel (2den Udg.). — For Realdisciplene tillige: Simonsens tydske Formlære, 3die Udg. Steens elem. Arithm.]

2den Realclasse.

Krossings poetiske Læsebog, 2den Deel. Hammerich: Svenske Læsestykker. Hjorts tydske Læsebog, pros. Deel. Simonsens tydske Formlære (2den Udg.). Material. af Jürs og Rung. Fistaines franske Læsebog (1856). Ingerslevs franske Grammatik. The Illustrated London Reading Book. Fistaines Udv. Stykker til Overs. fra Dansk. Mariboens engelske Formlære. S. Müller: Bibelen i Udtog. Balslev: Forklaring til Luthers Katechismus. Hammerich: 100 Psalmer. Det Nye Testament. Barfods mindre Lærebog i Danmarks Historie. Rimestads mindre Geographi. Et Atlas. Lützens Begyndelsesgrunde i Dyreriget (ny Udg.). Strøms Begyndelsesgrunde af Plantelæren (1861). Mundts Lærebog i Plangeometri (1861). Steens elem. Arithm. og Algebra. Jørgensens Forskrifter, med Tillægshefte.

1ste Realclasse.

Flors danske Sproglære (1858). Hammerich: Svenske Læsestykker. Goethes Götz v. Berlichingen. Hjorts tydske Læsebog, pros. Deel. Simonsens tydske Formlære. Funchs kortfattede tydske Syntax. Mérimée's Mosaïque. Ingerslevs franske Gram. The Illustrated London Reading Book. Fistaines engelske Fortællinger. Fistaines Udvalgte Stykker til Overs. fra Dansk. Mariboens engelske Formlære. S. Müller: Bibelen i Udtog. Balslevs Forklaring til Luthers Katechismus. Hammerich: 100 Psalmer. Det Nye Testament. Barfods mindre Lærebog i Danmarks Historie. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder. Rimestads mindre Geographi. Et Atlas. Lützens Begyndelsesgrunde i Dyreriget (ny Udg.). Strøms Begyndelsesgrunde af Plantelæren (1861). Mundts Lærebog i Plangeometri (1861). Steens Algebra. Holten: Læren om Naturens almindelige Love. Johnstrups Chemi. Fr. Jørgensens Forskr., med Tillægshefte.

5te studerende Classe.

Cornelius Nepos (Stereotyp-Udg.). Madvigs lat. Sproglære (4de, forkortede Udg.). Krossings poetiske Læsebog, 2den Deel. Hjorts tydske Læsebog, pros. Deel. Simonsens tydske Formlære (3die Udg.). Fistaines franske Læsebog (1856). Ingerslevs franske Gram. The Illustrated London Reading Book. Mariboens engelske Formlære. S. Müller: Bibelen i Udtog. Balslevs Forklaring til Luthers Katechismus. Hammerich: 100 Psalmer. Det Nye Testament. Barfods mindre Lærebog i Danmarks Historie. Rimestads mindre Geographi. Et Atlas. Lützens Begyndelsesgr. i Dyreriget (ny Udg.). Steens elem. Arithm. Jørgensens Forskr., med Tillægsh.

4de studerende Classe.

Ciceros Taler (Madvigs Udg.). Cæsars galliske Krig (Whittes Udg.). Madvigs lat. Sproglære (4de, forkortede Udg.). Bergs græske Formlære. Bergs græske Læsebog, 1ste Afdeling (3die Udg.). Hammerich: Svenske

Læsestykker. Hjorts tyske Læseb. (pros. Deel). Simonsens tyske Forml. Funchs kortfattede tyske Syntax. Fistaines franske Læsebog. Ingerslevs franske Gram. The Illustrated London Reading Book. Mariboens engelske Formlære. S. Müller: Bibelen i Udtog. Balslevs Forklaring til Luthers Katechismus. Hammerich: 100 Psalmer. Det Nye Testament. Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien. Rimestads mindre Geographi. Et Atlas. Bergs Atlas over den gamle Verden. Lütkens Begyndelsesgr. i Dyreriget. Strøms Begyndelsesgr. af Plantelæren (1861). Mundts Lærebog i Plangeometri (1861). Steens element. Arithmetik og Algebra.

3die studerende Classe.

Ciceros Taler (Madvigs Udg.). Ovids Metamorph. (den Teubnerske Udg.). Cæsars galliske Krig. Madvigs lat. Sproglære. Ingerslevs Material. til latinske Stile. Bergs græske Læsebog for andet Aars Curs. Xenophons Anabasis. Bergs græske Formlære. Hammerich: Svenske Læsestykker. Schillers Wilhelm Tell. Hjorts tyske Læsebog, pros. Deel. Simonsens tyske Formlære. Funchs kortfattede tyske Syntax. Mérimée's Mosaïque. Le petit Jeannot. Ingerslevs franske Gram. S. Müller: Bibelen i Udtog. Det Nye Testament. Hammerich: 100 Psalmer. Barfods mindre Lærebog i Danmarks Historie. Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien. Rimestads mindre Geogr. Erslev: De tre nordiske Rigers Geographi. Et Atlas. Et Atlas over den gamle Verden. Lütkens Begyndelsesgr. i Dyreriget. Strøms Begyndelsesgr. af Plantelæren. Mundts Lærebog i Plangeometri (1861). Steens Algebra.

Overgangsclassen.

Livius 21. og 22. Bog (helst Madvigs Udg.). Ciceros Taler (Madvigs Udg.). Virgil (helst i en Udgave med Anm.). Madvigs lat. Sproglære. Ingerslevs Material til Latinske Stile. Tregders Mythologi. Homers Odyssee. Xenophons Anabasis. Bergs græske Formlære. Hammerich: Svenske Læsestykker. Goethes Götz v. Berlichingen. Kellers Mustersammlung deutscher Gedichte (4 Ausg. Berlin). Simonsens tyske Formlære. Funchs kortf. tyske Syntax. Mérimée's Mosaïque. Dubb: Handbok i Franska språket och litt. Le petit Jeannot. Ingerslevs franske Gram. Levinsens Kirkehist. Det Nye Testament paa Græsk og paa Dansk. Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien. Barfods Lærebog i Danmarks Historie. Rimestads mindre Geographi. Erslev: De tre nordiske Rigers Geographi. Et Atlas. Et Atlas over den gamle Verden. Lütkens Begyndelsesgr. i Dyreriget. Strøms Begyndelsesgr. af Plantelæren. Mundts Lærebog i Geometri (ny Udg.). Steens Algebra.

Afgangsclassen.

Cicero de officiis. Ciceros Taler (Madvigs Udg.). Verrin. Tal. (Halms Udg.). Sallusts Catilina. Tacitus: Agricola. Virgil (helst Udg. med Anm.). Horats (Igl.). Flemmers Sølvalderens pros. Forf. Madvigs lat. Sprogl. Bojesens rom. Antiqv. Tregders Litteraturhist. Homer. Sophokles: Antigone. Herodots 3die Bog. Xenophons Memorabil. Bergs græske Formlære. Madvigs gr. Ordføiningslære. Gads Lærebog. Mørk Hansens Kortf. Kirkehist. Det Nye Testament paa Græsk og paa Dansk. Barfods Lærebog i Danmarks Historie. Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien. Ingerslev og Holm: Den pelopon. Krig, efter Thukydid. Ingerslev: Det første Korstog. Et Atlas. Et Atlas over den gamle Verden. Holten: Læren om Naturens alm. Love. Mundts Lærebog i Geometri. Steens Algebra. Mundts Stereometri (1862). Julius Petersens Trigonometri. Mundt: Grundtræk af Astronomien (1859).

Afgangsprøven for Studerende, 1ste og 2den Deel.

- Skriftlig:** Onsdag 8de Juni Kl. 9-1 Oversættelse fra Latin til Dansk, 4-8 Geometrisk Opgave; Torsdag 9de Juni 9-1 Udarbeidelse i Modersmaalet, 4-8 Latinsk Stil; Fredag 10de Juni 9-1 Arithmetisk Opgave, 4-8 Tydsk Stil.
- Mundtlig:** Lørdag 2den Juli Kl. 10 (II) Matematik, Kl. 4 (I) Matematik; Tirsdag 5te Juli Kl. 5 (I) Historie, (I) Tydsk, (III) Naturhistorie; Onsdag 6te Juli Kl. 10 (I) Latin, Kl. 5 (II) Historie, (II) Tydsk, (I) Naturhistorie; Torsdag 7de Juli Kl. 8 (I) Græsk, Kl. 5 (II) Græsk, (III) Tydsk, (II) Naturhistorie; Fredag 8de Juli Kl. 10 (II) Latin, Kl. 5 (I) Naturlære, (I) Fransk, (III) Geographi; Lørdag 9de Juli Kl. 5 (II) Naturlære, (II) Fransk, (I) Geographi; Mandag 11te Juli Kl. 5 (III) Fransk, (II) Geographi, Kl. 6 (I) Religion, Kl. 8 Hebraisk.

Real-Afgangsprøven.

- Skriftlig:** Onsdag 8de Juni 9-1 Udarbeidelse i Modersmaalet (fri Opgave), 4-6 Regning; Torsdag 9de Juni 9-1 Geometrisk Opgave, 4-8 Tydsk Stil; Fredag 10de Juni 9-1 Udarbeidelse i Modersmaalet (Gjengivelse), 4-6 Arithmetisk Opgave; Lørdag 11te Juni 9-1 Geometr. Tegn., 4-8 Engelsk Stil.
- Mundtlig:** Mandag 4de Juli Kl. 6 Historie, Kl. 7 Geographi; Tirsdag 5te Juli Kl. 9 Matematik, Kl. 12 Naturlære; Onsdag 6te Juli Kl. 6 Engelsk; Torsdag 7de Juli Kl. 6 Fransk; Fredag 8de Juli Kl. 6 Naturhist.; Lørdag 9de Juli Kl. 6 Tydsk.

Den skriftlige Deel af Aarsprøven.

- Afgangsl. (i Nr. 11)** Tirsdag 12te Juli 7-10 Latinsk Stil, 4-7 Historisk Afhandling; Onsdag 13de Juli 7-10 Latinsk Oversættelse, 4-7 Arithmetik; Torsdag 14de Juli 7¹/₂-10¹/₂ Religionsafhandling, 4-7 Geometri.
- Overgangsl. (i Nr. 10.)** Tirsdag 12te Juli 10-1 Arithmetik, 4-7 Dansk Stil. Onsdag 13de Juli 7-10 Latinsk Stil, 4-7 Geometri. Torsdag 14de Juli 7-10 Latinsk Oversættelse, 4-7 Græsk Oversættelse.
- 3die stud. Cl. (i Nr. 13.)** Tirsdag 12te Juli 7¹/₂-10¹/₂ Matematik, 4-7 Tydsk Stil. Onsdag 13de Juli 7¹/₂-10¹/₂ Dansk Stil, 4-7 Græsk Overs. Torsdag 14de Juli 7-10 Latinsk Overs., 4-7 Latinsk Stil.
- 4de stud. Cl. (i Nr. 17.)** Tirsdag 12te Juli 7-10 Tydsk Stil. Onsdag 13de Juli 10-1 Latinsk Stil. Torsdag 14de Juli 10-1 Dansk Stil, 4¹/₂-6¹/₂ Arithmetik.

- Ffestud. Cl. A. (i Tirsdag 12te Juli 10-1 Latinsk Stiil.
 Nr. 11; Arithm. Onsdag 13de Juli 10¹/₂-1¹/₂ Dansk Stiil.
 i Nr. 16.) Torsdag 14de Juli 10¹/₂-12¹/₂ Arithmetik.
- 5testud. Cl. B. (i Tirsdag 12te Juli 10¹/₂-1¹/₂ Latinsk Stiil.
 Nr. 13; Arithm. Onsdag 13de Juli 10¹/₂-1¹/₂ Dansk Stiil.
 i Nr. 15.) Torsdag 14de Juli 4¹/₂-6¹/₂ Arithmetik.
- 1ste Realecl. Tirsdag 12te Juli 7¹/₂-10¹/₂ Dansk Stiil (I), 11-2 Engelsk
 (i Nr. 9.) Stiil, 4¹/₂-6¹/₂ Regning; Onsdag 13de Juli 7-10 Tydsk
 Stiil, 10¹/₂-1¹/₂ Geometrisk Tegning, 4-7 Dansk Stiil (II);
 Torsdag 14de Juli 7-10 Mathematik, 10-11 Fransk Dictat.
- 2den Realecl. Tirsdag 12te Juli 7¹/₂-10¹/₂ Dansk Stiil, 4¹/₂-6¹/₂ Arith-
 (i Nr. 9, men metik; Onsdag 13de Juli 10¹/₂-1¹/₂ Geometrisk Tegning,
 Arithmetik og 4-6 Regning; Torsdag 14de Juli 7-9 Engelsk Stiil, 11-12
 Regning i Nr. 15.) Fransk Dictat, 5-7 Tydsk Stiil.
- 1ste Fælledscl. Torsdag 14de Juli 8¹/₂-10 Regning, 10-11 Engelsk Dictat,
 A. (i Nr. 2.) 11-1 Dansk Stiil, 1-3 Latinsk Stiil.
- 1ste Fælledscl. Torsdag 14de Juli 8-10 Tydsk eller Latinsk Stiil, 10-12
 B. (i Nr. 3; Lat. Dansk Stiil, 12-1 Engelsk Dictat, 1-2¹/₂ Regning, 6-7¹/₂
 Stiil i Nr. 12.) Arithmetik (Realdisciplene).
- 2den Fælledscl. Torsdag 14de Juli 8-9¹/₂ Regning, 9¹/₂-11 Tydsk Stiil,
 (i Nr. 20.) 11-12 Engelsk Dictat, 12-1¹/₂ Dansk Stiil.
- 1ste Undercl. Torsdag 14de Juli 11-12 Tydsk Dictat, 12-1¹/₂ Regning,
 (i Nr. 5.) 1¹/₂-2¹/₂ Retskrivning.
- 2den Undercl. Torsdag 14de Juli 9-10 Retskrivning, 10-11¹/₂ Regning.
 (i Nr. 6)
- 3die Undercl. Torsdag 14de Juli 9-10 Retskrivning, 10-11¹/₂ Regning.
 (i Nr. 7.)

(Prøveskrivning er udført i Skoleaarets sidste Skrivetimer.)

Den mundtlige Deel af Aarsprøven.

(I Klammer er tilføjet Numeret paa det Læseværelse, hvor Prøven afholdes;
 Nr. 1-7 er i Stuen, Nr. 8-16 paa anden Sal, Nr. 17 paa tredie Sal.

Naar ikke en heel Classe bliver overhørt under Eet, deles Disciplene efter deres Navnebogstaver.)

Afgangselassen, A-J.

(i Værelset Nr. 12, men i Nr. 6 Latin.)

- Mandag 18 Juli, 10-1 Latin, 4-6 Historie.
 Tirsdag 19 —, 8-10 Græsk, 1-2 Hebraisk.
 Onsdag 20 —, 4-6 Arithmetik.
 Torsdag 21 —, 8-10 Geometri, 10-12 Naturlære, 6-8 Religion.

Afgangselassen, L-O.

(i Værelset Nr. 6, men i Nr. 12 Hebraisk.)

- Mandag 18 Juli, 8-10 Arithmetik, 10-1 Latin.
 Tirsdag 19 —, 11-1 Geometri, 1-2 Hebraisk, 6-8 Naturlære.
 Onsdag 20 —, 4-6 Græsk.
 Torsdag 21 —, 8-10 Historie, 4-6 Religion.

Overgangsolassen, A—J.

(i Værelset Nr. 9.)

Mandag	18	Juli,	8-10	Historie, 4-6	Latin.
Tirsdag	19	—,	11-1	Religion, 4-6	Græsk.
Torsdag	21	—,	4-6	Arithmetik, 6-8	Geometri.

Overgangsolassen, L—T.

(i Værelset Nr. 6, men i Nr. 12 Religion.)

Mandag	18	Juli,	10-12	Religion, 4-6	Arithmetik.
Tirsdag	19	—,	4-6	Historie.	
Onsdag	20	—,	6-8	Geometri.	
Torsdag	21	—,	10-12	Græsk, 6-8	Latin.

3die studerende Klasse A.

(i Værelset Nr. 8.)

Mandag	18	Juli,	8-10	Fransk, 10-12	Geometri, 4-6	Religion.
Tirsdag	19	—,	12-2	Latin, 6-9	Historie.	
Onsdag	20	—,	4-6	Geographi.		
Torsdag	21	—,	10-12	Naturhistorie, 12-2	Arithmetik, 6-8	Tydsk.
Fredag	22	—,	10-12	Græsk.		

3die studerende Klasse B.

(i Værelset Nr. 9.)

Mandag	18	Juli,	1-2 ¹ / ₂	Geographi, 6-7 ¹ / ₂	Geometri.	
Tirsdag	19	—,	9 ¹ / ₂ -11	Arithmetik, 6-7 ¹ / ₂	Tydsk.	
Onsdag	20	—,	5 ¹ / ₂ -7	Latin.		
Torsdag	21	—,	9 ¹ / ₂ -11	Fransk, 12 ¹ / ₂ -2	Naturhistorie.	
Fredag	22	—,	8-9 ¹ / ₂	Religion, 11 ¹ / ₂ -1	Græsk, 1-2 ¹ / ₂	Historie.

4de studerende Klasse A.

(i Værelset Nr. 14.)

Mandag	18	Juli,	8-10	Latin, 10-12	Fransk, 4-6	Tydsk.
Tirsdag	19	—,	12-2	Græsk, 6-8	Historie.	
Onsdag	20	—,	4	6	Naturhistorie.	
Torsdag	21	—,	8-10	Engelsk, 4-6	Geographi.	
Fredag	22	—,	8-10	Geometri, 10-12	Religion.	

4de studerende Klasse B.

(i Værelset Nr. 14.)

Mandag	18	Juli,	12-2	Geometri, 6-8	Naturhistorie.	
Tirsdag	19	—,	8-10	Græsk, 10-12	Latin, 4-6	Historie.
Onsdag	20	—,	6-8	Geographi.		
Torsdag	21	—,	10-12	Engelsk, 12 ¹ / ₂ -2 ¹ / ₂	Fransk, 6-8	Religion.
Fredag	22	—,	12-2	Tydsk.		

5te studerende Klasse A., B—Ma.

(i Værelset Nr. 17, men i Nr. 16 Historie og Geographi.)

Mandag	18	Juli,	10-11 ¹ / ₂	Latin, 6-7 ¹ / ₂	Religion.	
Tirsdag	19	—,	6-7 ¹ / ₂	Tydsk.		
Torsdag	21	—,	12-1 ¹ / ₂	Engelsk, 4-6	Naturhistorie.	
Fredag	22	—,	10-11 ¹ / ₂	Historie, 11 ¹ / ₂ -1	Geographi, 1-2 ¹ / ₂	Fransk.

5te studerende Klasse A., Mø—V.

(i Værelset Nr. 6, men i Nr. 8 Engelsk.)

Mandag	18	Juli,	6-7 ¹ / ₂	Latin.		
Tirsdag	19	—,	8-9 ¹ / ₂	Fransk, 9 ¹ / ₂ -11	Religion, 1-2 ¹ / ₂	Naturhistorie.
Torsdag	21	—,	12-1 ¹ / ₂	Historie, 1 ¹ / ₂ -3	Geographi.	
Fredag	22	—,	11 ¹ / ₂ -1	Engelsk, 1-2 ¹ / ₂	Tydsk.	

5te studerende Klasse B.

(i Værelset Nr. 12.)

Mandag	18 Juli,	8-10 Engelsk, 12-2 Latin, 6 S Naturhistorie.
Tirsdag	19 —,	4-6 Tydsk, 6-S Historie.
Torsdag	21 —,	4-6 Geographi.
Fredag	22 —,	8-10 Religion, 10-12 Fransk.

1ste Realolasse.

(i Værelset Nr. 9, men i Nr. 8 Tydsk.)

Mandag	18 Juli,	10-11½ Geographi, 11½-1 Religion.
Tirsdag	19 —,	8-9½ Naturlære, 1-2½ Mathematik.
Onsdag	20 —,	4-5½ Historie.
Torsdag	21 —,	8-9½ Naturhistorie, 11-12½ Fransk.
Fredag	22 —,	8-9½ Tydsk, 10-11½ Engelsk.

2den Realelasse.

(i Værelset Nr. 2, men i Nr. 6 Geometri.)

Mandag	18 Juli,	8-10 Tydsk, 4-6 Naturhistorie, 6-8 Historie.
Tirsdag	19 —,	12-2 Fransk, 4-6 Geographi.
Torsdag	21 —,	11-1 Religion.
Fredag	22 —,	8-10 Engelsk, 10-11 Geometri.

1ste Fælledsclassen A.

(i Værelset Nr. 8.)

Mandag	18 Juli,	12-2 Geographi, 6-8 Naturhistorie.
Tirsdag	19 —,	8-10 Tydsk, 10-12 Engelsk, 4-6 Fransk.
Onsdag	20 —,	6-8 Historie.
Torsdag	21 —,	8-10 Latin, 4-6 Religion.

1ste Fælledsclassen B.

(i Værelset Nr. 2.)

Mandag	18 Juli,	11½-1½ Latin.
Tirsdag	19 —,	8-10 Engelsk, 10-12 Naturhistorie.
Onsdag	20 —,	4-6 Historie.
Torsdag	21 —,	4-6 Tydsk, 6-S Fransk.
Fredag	22 —,	10-12 Geographi, 12-2 Religion.

2den Fælledsclassen A.

(i Værelset Nr. 16.)

Mandag	18 Juli,	8-10 Musiklære, 10-12 Engelsk, 4-6 Religion.
Tirsdag	19 —,	12-2 Geographi, 6-S Historie.
Onsdag	20 —,	4-6 Dansk.
Torsdag	21 —,	8-10 Tydsk, 12-2 Naturhistorie.
Fredag	22 —,	8-10 Fransk.

2den Fælledsclassen B.

(i Værelset Nr. 16.)

Mandag	18 Juli,	12-2 Musiklære, 6-8 Religion.
Tirsdag	19 —,	8-10 Dansk, 10-12 Historie, 4-6 Geographi.
Onsdag	20 —,	6-8 Naturhistorie.
Torsdag	21 —,	10-12 Tydsk, 4-6 Fransk, 6-8 Engelsk.

1ste Underolasse, B—Ma.

(i Værelset Nr. 17.)

Mandag	18 Juli,	8-10 Dansk, 4-6 Naturhistorie.
Tirsdag	19 —,	12-2 Geographi, 4-6 Religion.
Onsdag	20 —,	4-6 Fransk.
Torsdag	21 —,	10-12 Musiklære.
Fredag	22 —,	8-10 Tydsk.

Iste Underklasse, Mø—W.

(i Værelset Nr. 17.)

Mandag	18	Juli,	12-2	Fransk.
Tirsdag	19	—,	8-10	Geographi, 10-12 Musiklære.
Onsdag	20	—,	6-8	Dansk.
Torsdag	21	—,	8-10	Naturhistorie, 6-8 Religion.
Fredag	22	—,	10-12	Tydsck.

2den Underklasse.

(i Værelset Nr. 2.)

Mandag	18	Juli,	10-11 ¹ / ₂	Dansk.
Tirsdag	19	—,	6-7 ¹ / ₂	Naturhistorie.
Onsdag	20	—,	6-7 ¹ / ₂	Tydsck.
Torsdag	21	—,	8-9 ¹ / ₂	Geographi, 9 ¹ / ₂ -11 Religion.

3die Underklasse.

(i Værelset Nr. 12.)

Tirsdag	19	Juli,	10-11 ¹ / ₂	Dansk.
Onsdag	20	—,	6-7 ¹ / ₂	Geographi.
Torsdag	21	—,	12-1 ¹ / ₂	Religion.

Forberedelsesclassen.

(i Værelset Nr. 12.)

Tirsdag	19	Juli,	11 ¹ / ₂ -12 ¹ / ₂	Dansk.
Torsdag	21	—,	1 ¹ / ₂ -2 ¹ / ₂	Regning.

Skoleunderviisningen ophører for Afgangssclassen, (Overgangssclassen,) 3die, 4de og 5te studer. samt 1ste og 2den Realclassen Fredag Middag den 8de Juli, — for 1ste og 2den Fælledsclassen samt 1ste, 2den og 3die Underklasse Onsdag Middag den 13de Juli, — for Forberedelsesclassen Fredag Middag den 15de Juli.

Til at overvære den mundtlige Prøve indbydes Enhver, der har Interesse for Skolen.

Liste over Udfaldet vil være fremhængt fra 1ste August.

Nye Disciple prøves, Kl. 10, Fredag den 15de Juli og Onsdag den 20de Juli. (Udenbyes tillige Mandag den 22de August Kl. 10.)

Tirsdag den 23de August Kl. 8 begynder Underviisningen i det nye Skoleaar.

■